Nr 10 WARSZAWA, 15 MAJA ROKU 1939. ROK XXI

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

TREŚĆ:

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie z przesyłką zł 18.—
kwartalnie „ „ zł 4.50
Pojedynczy numer zł 1.—

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8
zł	200	120	65	35

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka nr 6 (do sumy 50 zł).

Redakcja i administr.: Trębacka 11. Tel. redakcji 606-17; tel. administracji 606-14.
Redakcja rękopisów nie zwraca.

STEFAN PAWLAK

JAK ZREFORMOWAĆ FINANSE KOMUNALNE

Potrzeba przeprowadzenia zasadniczej reformy finansów komunalnych dla osiągnięcia trwałej poprawy stanu finansowego ogółu związków samorządowych jest powszechnie uznana, a została wywołana trudną sytuacją finansową ogółu samorządów. Trudność położenia wyraża się w objawach następujących: 1) większość samorządów — wobec niewystarczalności dotychczasowych środków finansowych — prowadzi swą gospodarkę na niskim poziomie zaspokojenia potrzeb publicznych; 2) liczne samorządy, głównie gminy wiejskie i małe miasta nie są finansowo samowystarczalne, wykazują trwałe deficyty, przy czym im mniejsza w nich siła płatnicza ludności, tym większe występują potrzeby; 3) niema dostatecznych środków kredytowych na potrzebne inwestycje komunalne, a ponadto wiele związków samorządowych jest nadmiernie zadłużonych i przez to niezdolnych do korzystania z kredytu.

Jako środek zaradczy nasuwa się przede wszystkim droga odciążenia samorządu od niektórych zadań i zwiększenia jego dochodów, a wiec z jednej strony przerzucanie na Skarb Państwa niektórych obowiązków samorządu, z drugiej zaś strony przyznanie samorządowi nowych podatków względnie zwiększenie jego udziału w podatkach dotychczasowych. Sposób ten tym silniej się narzuca, że jest jakby naprawą praktyki dotychczasowej, uważanej za jedną z głównych przyczyn obecnej trudnej sytuacji samorządu, a polegającej na obciążaniu samorządu nowymi obowiązkami z jednoczesnym zwężaniem jego podstaw finansowych na korzyść Skarbu Państwa.

Powyższe rozwiązanie jednak nie załatwia istoty sprawy i nie rozstrzyga jej zasadniczo, a nadaje sie do ewentualnego cześciowego zastosowania tylko na drodze stopniowej ewolucji wobec niezdefinowanego i obecnie jeszcze wybitnie rozwojowego charakteru tak systemu skarbowości państwowej, z którym zawsze musi być sharmonizowana skarbowość komunalna, jak również systemu rozdziału zadań między Państwo i samorząd, jak wreszcie systemu zakresu zadań publicznych w ogóle. Zresztą żadna reforma nie może zamykać drogi do rozwoju, system więc finansów komunalnych i po reformie zasadniczej, pomy-

ślanej jako ostateczna stabilizacja, udoskonalałby się równolegle z systemem skarbowości państwowej oraz z ustrojem i funkcjami samorządu. Ponadto nie można na Skarb Państwa przerzucić tak znacznych ciężarów, ani odebrać Skarbowi Państwa tak wielkich dochodów, aby zaspokoić potrzeby samorządu, a to wobec konieczności zachowania równowagi budżetu Skarbu Państwa, który sam korzysta dla tego celu z nadzwyczajnych środków dochodowych np. z podatku specjalnego od wynagrodzeń. Również nie jest wskazane ze względów koniunkturalnych wprowadzenie dodatkowego obciążenia podatkowego ludności, które, aby osiągnąć swój cel, musiałoby być dość znaczne. Przy wprowadzeniu nowych ogólnych obciążeń podatkowych, korzystają zarówno samorządy istotnie potrzebujące pomocy, jak i tej pomocy nie potrzebujące, przy czym dla wielu samorządów pomoc ta jest nadal niedostateczna. Nie wyklucza to zmian systemu podatków komunalnych, które ewentualnie nawet w formie wprowadzenia nowych podatków będą na drodze rozwoju stopniowo przeprowadzane.

Natomiast projekt załączonych tez, bez żadnych zasadniczych ofiar ze strony Skarbu Państwa i jego budżetu oraz bez żadnych nowych obciążeń podatkowych ludności, rozwiązuje zasadniczo trudności wspomniane na wstępie niniejszego uzasadnienia. Zaprojektowane rozwiązanie nie wymaga dla swej realizacji uprzedniego zdefiniowania ostatecznego rozdziału zadań i źródeł dochodowych między Państwo i samorząd, ani definitywnej stabilizacji ustroju i zakresu zadań poszczególnych stopni samorządu, to jest tych rozległych zagadnień, które łącznie z akcją oszczędnościową wymagają ewolucyjnego traktowania. Projekt więc staje na stanowisku utrzymania dotychczasowego rozdziału podatków pomiędzy Skarb Państwa i samorząd, bez zwracania samorządowi odjętych mu dochodów, utrzymuje zatem dotychczasowy udział samorządu i w sztywnych i w elastycznych, koniunkturalnych źródłach dochodowych, nie wykluczając jednak możliwości wprowadzenia nawet istotnych zmian na drodze stopniowego rozwoju, obok porządkowania i upraszczania tego systemu.

Z powyższego wynika, że sprawa ewentualnej rewizji klucza podziału zadań i środków między Skarb Państwa i samorząd, nadaje się tylko do ewolucyjnego traktowania w drodze zmian stopniowych, a obecna sytuacja samorządu wymaga reformy zasadniczej, możliwie doraźnej, czemu zadość uczyni projekt tez.

Istotna treść projektu sprowadza się do podciągnięcia samorządu jego własnymi siłami w drodze zorganizowania systemu dotacji dla zapewnienia równowagi budżetowej i zreorganizowania kredytu komunal-

nego dla dostarczenia środków na inwestycje, przy jednoczesnym zorganizowaniu planowości w gospodarce samorządu w perspektywie ogólnopaństwowej i rozszerzeniu konwersji zadłużenia samorządów dla wzmocnienia ich zdolności płatniczej.

System dotacji wyrównawczych załatwia sprawę związków niesamowystarczalnych i zezwala na podnoszenie gospodarki w okręgach uboższych do poziomu przeciętnego w Państwie oraz na zasilanie samorządów według interesu ich ogółu i Państwa. Chodzi więc głównie o poprawę wszerz, a więc o umożliwienie licznym samorządom wywiązania się z obowiązków, odpowiadających zakresowi zadań, choćby minimalnemu, ale w przeciętnej skali ogólnopaństwowej uznanemu za dostateczny.

Scentralizowanie kredytu komunalnego otwiera dla samorządu źródła kredytu, umożliwiając poprawę nie tylko wszerz ale i wzwyż i obok dotacji daje możność wpływu na samorząd w kierunku prowadzenia gospodarki planowej i celowej z punktu widzenia interesu ogółu samorządów i Państwa.

Zaprojektowany system załatwia także sprawę inwestycyj nierentownych i będzie również przydatny w okresach depresji gospodarczej, gdy maleją dochody samorządów a jednocześnie wzrastają ich wydatki, umożliwi bowiem pomoc dla okręgów dotkniętych bezrobociem i wymagających zastosowania w szerszym zakresie opieki społecznej.

Tezy o zmianach w systemie finansów komunalnych.

A. Utworzenie komunalnych funduszów wyrównawczych.

I. 1. Gminy wiejskie mogą podwyższać dodatki gminne do podatków państwowych: gruntowego i od nieruchomości oraz pobierać dodatki do cen świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych na wyrównanie niedoborów budżetowych, istniejących pomimo wyczerpania wszystkich źródeł dochodowych.

2. Podwyżki i dodatki z ust. 1 nie mogą przekraczać 50% podatków państwowych: gruntowego bez oddzielnego dodatku i ulgi z art. 7 i 8 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4.XI 1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 593) i od nieruchomości bez ograniczenia z art. 9 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.I 1936 r. o podatku od nieruchomości (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 14) oraz 50% cen świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych z ustawy z dnia 15.VII 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 46, poz. 339), a od 1.I 1940 r.—

75% cen kart rejestracyjnych z ustawy z dnia 25.IV 1938 r. o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć (Dz. U. R. P. Nr 34 poz. 293).

3. Uchwały rad gminnych o podwyżkach i dodatkach z ust. 1 i 2 podlegają zatwierdzeniu wojewodów przy współudziale z głosem stanowczym wydziałów (izb) wojewódzkich.

II. 1. Pobiera się w gminach wiejskich dodatki wyrównawcze do podatków państwowych: gruntowego i od nieruchomości oraz od cen świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

2. Dodatki wyrównawcze wynoszą: 30% podatków państwowych— gruntowego bez oddzielnego dodatku i ulgi z art. 7 i 8 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4.XI 1936 r. o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 593) i od nieruchomości bez ograniczenia z art. 9 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14.I 1936 r. o podatku od nieruchomości (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 14) oraz 30% cen świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych z ustawy z dnia 15.VII 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 46, poz. 339), a od 1.I 1940 r. — 50% cen kart rejestracyjnych z ustawy z dnia 25.IV 1938 r. o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 293).

3. Wpływy z dodatków wyrównawczych tworzą fundusz wyrównawczy gmin wiejskich, przeznaczony na dotacje dla gmin wiejskich na wyrównanie niedoborów budżetowych istniejących pomimo wyczerpania podwyżek i dodatków z tezy I.

4. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu po wysłuchaniu opinii Kredytowego Związku Komunalnego rozdziela dotacje wyrównawcze pomiędzy gminy wiejskie w stosunku do uznanych przez niego niedoborów budżetowych.

III. 1. Wpływy z udziału miast niewydzielonych w podatku od lokali (art. 9 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.XI 1935 r. o podatku od lokali—Dz. U. R. P. Nr 82, poz. 505—zmienionego dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.I 1936 r.—Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 13—oraz w dodatku komunalnym do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji i w udziale komunalnym w scalonym podatku przemysłowym (art. 8 i 10 ustawy z dn. 11.VIII 1923 r. r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych—Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 62, poz. 454) łącznie z dotacją z art. 1 ust. 2 lit. a i b ustawy z dnia 5.VIII 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 455) tworzą fundusz wyrównawczy miast niewydzielonych, przeznaczony na dotacje dla miast niewydzielonych na wyrównanie niedoborów budżetowych, istniejących pomimo wyczerpania wszystkich źródeł dochodowych.

2. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu po wysłuchaniu opinii Kredytowego Związku Komunalnego rozdziela dotacje wyrównawcze pomiędzy miasta niewydzielone w stosunku do uznanych przez niego niedoborów budżetowych.

IV. 1. Wpływy z udziału miast wydzielonych z podatku od lokali (art. 9 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.XI 1935 r. o podatku od lokali (Dz. U. R. P. nr 82, poz. 505), zmienionego dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14.I 1936 r. (Dz. U. R. P. nr 3, poz. 13) i z udziału miast wydzielonych, powiatowych związków samorządowych i komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego w dodatku komunalnym do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji i w udziale w scalonym podatku przemysłowym (art. 8 i 10 ustawy z dnia 11.VIII 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych — Dz. U. R. P. z 1936 r. nr 62, poz. 454) oraz wpływy z dodatku komunalnego od opłat stemplowych od pism tyczących się przeniesienia własności rzeczy nieruchomych i z dodatku komunalnego do państwowego podatku od spadków i darowizn (art. 13 i 16 ustawy z dnia 11.VIII 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1936 r. nr 62, poz. 454) łącznie z dotacją z art. 1 ust. 2 lit. c ustawy z dnia 5.VIII 1938 r. (Dz. U. R. P. nr 59, poz. 455) tworzą fundusz wyrównawczy miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych, przeznaczony — po pokryciu kosztów założenia Centralnego Banku Komunalnego — przede wszystkim na spłatę obligacji, odsetek i prowizji z tezy XII, a następnie na dotacje dla miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych, przy czym powiatowe związki samorządowe otrzymują dotacje na ich własne potrzeby i na dalsze dotacje dla miast niewydzielonych i gmin wiejskich.

2. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu po wysłuchaniu opinii Kredytowego Związku Komunalnego rozdziela dotacje wyrównawcze pomiędzy miasta wydzielone i powiatowe związki samorządowe według uznanych przez niego ich planów gospodarczych.

V. Komunalne fundusze wyrównawcze wpływają do Centralnego Banku Komunalnego, który administruje nimi według zleceń Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

B. Reorganizacja kredytu komunalnego.

VI. Jedyną operacją czynną, jakiej komunalna kasa oszczędności może dokonać zebranymi wkładami oszczędnościowymi jest kupno obligacji Centralnego Banku Komunalnego lub wkład na rachunek lokacyjny do tego banku.

VII. Jedyną instytucją kredytową, w jakiej gminy, powiatowe związki samorządowe, Polski Bank Komunalny w Warszawie, Kredytowy Bank Komunalny w Poznaniu, Centralna Małopolska Kasa Oszczędności we Lwowie i komunalne kasy oszczędności mogą składać wolną gotówkę jest Centralny Bank Komunalny, w którym wszystkie posiadają rachunki czekowe.

VIII. 1. Gminy i powiatowe związki samorządowe dla założenia Centralnego Banku Komunalnego i poręczenia jego obligacji oraz rachunków lokacyjnych i wkładów oszczędnościowych całym swoim majątkiem i wszystkimi swymi dochodami, tworzą Kredytowy Związek Komunalny z siedzibą w Warszawie o odrębnej osobowości publicznoprawnej i odrębnym zarządzie, sprawujący również w stosunku do swych członków czynności rewizyjne, sprawowane dotychczas przez Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego, który się znosi.

2. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Prezesa Kredytowego Związku Komunalnego na wniosek Rady Ministrów, uchwalony na zgłoszenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

3. Rada Kredytowego Związku Komunalnego składa się z szesnastu członków, z których jednego wybiera Rada Miejska w mieście stołecznym Warszawie, a każdy z pozostałych piętnastu jest wybrany w sposób wskazany w ust. 4.

4. Każda rada gminy i każda rada powiatowa wybierają po jednym delegacie. W każdym województwie zebranie delegatów rad gmin wiejskich wybiera przedstawiciela gmin wiejskich, zebranie delegatów rad miast niewydzielonych wybiera przedstawiciela miast niewydzielonych, zebranie delegatów rad miast wydzielonych wybiera przedstawiciela miast wydzielonych i zebranie delegatów rad powiatowych wybiera przedstawiciela powiatowych związków samorządowych. W każdym województwie zebranie przedstawicieli gmin i powiatowych związków samorządowych wybiera członka Rady Kredytowego Związku Komunalnego.

5. Wydatki Kredytowego Związku Komunalnego pokrywa się ze składek członkowskich.

6. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu sprawuje nadzór nad Kredytowym Związkiem Komunalnym.

IX. 1. Centralny Bank Komunalny posiada odrębną osobowość prawną i odrębny zarząd z siedzibą w Warszawie.

2. Prezydent Rzeczypospolitej mianuje Prezesa Centralnego Banku Komunalnego na wniosek Rady Ministrów, uchwalony na zgłoszenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

3. Rada Centralnego Banku Komunalnego składa się z ośmiu

członków, wybranych przez Radę Kredytowego Związku Komunalnego i zatwierdzonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz z przedstawiciela Ministra Spraw Wewnętrznych, przedstawiciela Ministra Skarbu i przedstawiciela Kredytowego Związku Komunalnego.

4. Koszty założenia Centralnego Banku Komunalnego pokrywa się z funduszu wyrównawczego miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych.

5. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu sprawuje nadzór nad Centralnym Bankiem Komunalnym.

X. 1. Centralny Bank Komunalny udziela kredytu długoterminowego miastom wydzielonym i powiatowym związkom samorządowym w swych obligacjach, a Polskiemu Bankowi Komunalnemu w Warszawie, Kredytowemu Bankowi Komunalnemu w Poznaniu i Centralnej Małopolskiej Kasie Oszczędności we Lwowie w formie kupna ich obligacji lub wkładu na rachunki lokacyjne celem dalszego udzielenia kredytu długoterminowego miastom niewydzielonym i gminom wiejskim.

2. Centralny Bank Komunalny udziela kredytu krótkoterminowego miastom wydzielonym, powiatowym związkom samorządowym i komunalnym kasom oszczędności w miastach wydzielonych, a Polskiemu Bankowi Komunalnemu w Warszawie, Kredytowemu Bankowi Komunalnemu w Poznaniu i Centralnej Małopolskiej Kasie Oszczędności we Lwowie na dalsze udzielenie kredytu krótkoterminowego miastom niewydzielonym, gminom wiejskim i komunalnym kasom oszczędności poza miastami wydzielonymi.

3. Polski Bank Komunalny w Warszawie udziela kredytu na obszarze województw centralnych i wschodnich, Kredytowy Bank Komunalny w Poznaniu udziela kredytu na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego i Centralna Małopolska Kasa Oszczędności we Lwowie udziela kredytu na obszarze województw południowych.

XI. Kredytowy Związek Komunalny w wykonaniu poręczenia obligacji Centralnego Banku Komunalnego oraz rachunków lokacyjnych i wkładów oszczędnościowych w tym banku ma prawo natychmiastowego zajęcia u władz skarbowych udziałów komunalnych w podatkach państwowych i dodatków komunalnych do podatków państwowych niezależnie od prawa do innych dochodów i majątku gmin i powiatowych związków samorządowych.

XII. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu po wysłuchaniu opinii Kredytowego Związku Komunalnego rozdziela w formie dotacji obligacje Centralnego Banku Komunalnego

z pierwszych emisji do wysokości 500.000.000 złotych pomiędzy miasta wydzielone i powiatowe związki samorządowe według uznanych przez niego ich planów gospodarczych, przy czym powiatowe związki samorządowe otrzymują dotacje na ich własne potrzeby i na dalsze dotacje dla miast niewydzielonych i gmin wiejskich.

2. Obligacje z ust. 1 i odsetki od nich oraz prowizja Centralnego Banku Komunalnego są spłacane z funduszu wyrównawczego miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych.

XIII. 1. Umarza się w całości wszystkie pożyczki związków samorządowych z komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego i z Funduszu Pracy, który udziela związkom samorządowym dotacji i nie może im udzielać kredytu.

2. Umarza się należności komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego od miast i powiatowych związków samorządowych oraz należności miast i powiatowych związków samorządowych od komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego z tytułu sald z art. 27 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 X 1934 r. (Dz. U. R. P. nr 94, poz. 846).

C. Teza końcowa.

XIV. Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu do wydania w drodze rozporządzeń przepisów szczegółowych w zakresie ustawy niniejszej, w szczególności do nadania statutów Kredytowemu Związkowi Komunalnemu i Centralnemu Bankowi Komunalnemu.

Do tez I i II. Zaprojektowane tezy o funduszu wyrównawczym gmin wiejskich zastępują postanowienia ustawy z dnia 27.II 1937 r. o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin wiejskich (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 104), która traci moc obowiązującą dnia 31.III 1939 r. Dotychczasowa ustawa zawiera poważne braki, gdyż uzależniając wysokość podatku wyrównawczego od liczby opodatkowanych w gminie hektarów gruntu — z jednej strony powoduje wybitnie nierównomierne, a przez to niesprawiedliwe obciążenie ludności, które waha się w granicach od 1% do przeszło 600% podatków państwowych, z drugiej zaś strony nie uwzględnia dostatecznie interesów gmin. Projekt usuwa powyższe braki, gdyż dopuszcza jednakową dla całego Państwa maksymalną normę obciążenia i przewiduje zarezerwowanie części wpływów podatkowych na dotowanie gmin według ich potrzeb, wyrażających się w niedoborach budżetowych. Globalna suma obciążenia ludności zostaje zachowana na poziomie dotychczasowym. Dotych-

czasowa ustawowo dopuszczalna norma przeciętna dla całego Państwa wynosi około 80% podatków państwowych, co stanowi około 56.000.000 zł, z czego faktycznie samorządy wykorzystują około 45.000.000 zł. Projekt utrzymuje tę samą normę maksymalną 80%, przy czym stawka 50% (około 35.000.000 zł) nie będzie wykorzystana w pełni, zależeć to będzie bowiem od uchwał rad gminnych i władz nadzorczych, a 30% stawka na rzecz funduszu wyrównawczego wyniesie około 20.000.000 zł rocznie. Zastrzeżenie uznania niedoborów przez Ministra Spraw Wewnętrznych ma na celu równomierne i sprawiedliwe traktowanie wszystkich gmin, wobec tendencyj, jakie się zapewne zjawią, do wykazywania zwiększonych deficytów; umożliwi to również planowy rozdział dotacji z uwzględnieniem potrzeb ogółu gmin i Państwa.

Do tezy III. Na rzecz funduszu wyrównawczego miast niewydzielonych zaprojektowano przeznaczyć dochody najbardziej na ten cel nadające się, a więc udział w podatku od lokali, który wyniesie około 3.000.000 zł, udział w dodatku do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji i w udziale w scalonym podatku przemysłowym, który wyniesie około 3.000.000 zł, oraz wpływy z dotacji państwowej w sumie 6.000.000 zł, razem około 12.000.000 zł rocznie.

Do tezy IV. Na rzecz funduszu wyrównawczego miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych projektuje się przeznaczyć: udział w podatku od lokali, który wyniesie około 11.000.000 zł, udział w dodatku do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji i w udziale w scalonym podatku przemysłowym, który wyniesie około 10.000.000 zł, dochody z podatków dotychczasowego komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego w sumie około 10.000.000 zł, wpływy z dodatku do opłat stemplowych od pism tyczących się przeniesienia własności rzeczy nieruchomych, które wyniosą około 9.000.000 zł, oraz wpływy z dotacji państwowej w sumie 3.000.000 zł, razem około 43.000.000 zł rocznie.

Do tez VI i X. Tezy te mają na celu stworzenie źródła kredytu długoterminowego dla samorządu i poza swym głównym celem zrealizują pożądane cele uboczne przez to, że związki samorządowe, będące właścicielami komunalnych kas oszczędności i poręczycielami ich wkładów oszczędnościowych, nie będą się w swych kasach zadłużały, że komunalne kasy oszczędności nie będą usiłowały rozwijać ryzykownej działalności bankowej z narażaniem się na straty i wreszcie, co najważniejsze, wkłady oszczędnościowe będą znacznie bezpieczniej lokowane niż dotychczas. Komunalne kasy oszczędności będą jednak nadal rozprowadzały kredyty państwowe z Państwowego Banku Rolnego na

cele rolnicze i z Banku Gospodarstwa Krajowego na cele rzemieślnicze i drobno-przemysłowe, ponadto będą korzystały z kredytu w Centralnym Banku Komunalnym.

Pośrednictwo banków komunalnych przy rozprowadzaniu kredytów między mniejsze samorządy jest celowe ze względu na znajomość miejscowych stosunków przez te banki i wynikającą stąd racjonalniejszą obsługę kredytową, a wyniesie nie drożej, jeśli nie taniej, niż wyniosłoby bezpośrednie załatwienie przez Centralny Bank Komunalny drobnych pożyczek.

Do tezy VII. Teza ta ma na celu zorganizowanie kredytu krótkoterminowego dla zasilenia środków obrotowych oraz ułatwienie obrotu bezgotówkowego. Rachunki czekowe będą służyły dla dokonywania wpłat i wypłat i dla obrotu bezgotówkowego (przelewów).

Do tezy XII. Projektuje się dotacje, a nie kredyt, ponieważ kredyt w tym wypadku będzie spłacany z funduszu wyrównawczego, przeznaczonego na dotacje dla miast wydzielonych i powiatowych związków samorządowych. Zamiast więc corocznej dotacji, miasta wydzielone i powiatowe związki samorządowe dostaną od razu dotacje za przeszło 10 lat z góry i te dotacje będą spłacane z funduszu wyrównawczego. Poza tym, szczególnie później w miarę spłacania tej zasadniczej dotacji, związki samorządowe będą korzystały z normalego kredytu w Centralnym Banku Komunalnym. Również w czasie spłacania zasadniczej dotacji będą udzielane dotacje z sum funduszu wyrównawczego, pozostałych po opłaceniu rat i procentów od obligacyj. Maksymalna wysokość rocznej obsługi emisji obligacyj na sumę 500.000.000 zł nie przekroczyłaby 35.000.000 zł, z czego na procenty przypadałoby maximum 25.000.000 zł, przyjmując stopę 5%, a na spłatę rat 10.000.000 zł, przy 50 letnim okresie umorzenia obligacyj.

Sumę 500.000.000 zł na rozdzielenie pomiędzy samorządy możnaby zmobilizować w okresie około 2 lat.

Do tezy XIII. Projekt wychodzi przede wszystkim z zasadniczego założenia, że z wpływów podatkowych samorządu nie należy mu udzielać kredytu, a tylko dotacji. Poza tym chodzi o dalsze oddłużenie samorządów.

JERZY GRZYMAŁA POKRZYWNICKI

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

W ŚWIETLE ORZECZNICTWA NAJWYŻSZEGO TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO (LATA 1937 — 1938)

Przystępując do prac komentatorskich na pewien temat dotyczący postępowania administracyjnego musi prawnik administracyjny baczyć[1]), aby jego interpretacja: a) zgodna była z brzmieniem prawa (zresztą każdy interpretator musi o to dbać przede wszystkim), b) zgodna była z intencjami ustawodawcy (intencje te są komentatorowi nieraz bliżej znane niż komu innemu i nieraz komplikują sprawę dzięki pewnej ich rozbieżności z brzmieniem tekstów, do których w międzyczasie powstaje judykatura z istoty rzeczy nie mogąca się liczyć z tymi intencjami), c) zgodna była z wymogami praktyki tj. aby: 1) stała na poziomie stanu urzędniczego, przeważnie nieprawniczego, stosującego przepisy postępowania, 2) nie krępowała władz w sensie proceduralnym przez narzucenie tej praktyce zasad obcych postępowaniu administracyjnemu nawet w szerszym zrozumieniu, 3) nie utrudniała realizacji w orzecznictwie administracyjnym interesu publicznego i w tych granicach interesu osób interesowanych.

Źródła, którymi komentator - administrator rozporządza, są to — oprócz tekstów obowiązujących ustaw i własnej praktyki — prace: a) teoretyków prawa, przeważnie profesorów wyższych uczelni, b) adwokatów, specjalizujących się w prawie administracyjnym, c) urzędników administracyjnych i wreszcie d) judykatura sądowa.

Do interpretacji postępowania administracyjnego przystępują więc różne kategorie prawników, starając się dorzucić do literatury przedmiotu i swoje zapatrywania, oparte na różnorodnych przesłankach

[1]) Pomijam tu uwagi na temat klasycznych zasad interpretacji ustaw, do których zaliczyć należy wykładnie: gramatyczną, logiczną, zwężającą, rozszerzającą, bezpośrednią, lub przez analogię, socjologiczną, czy teleologiczną, wreszcie jurysprudencję interesów — metodę wysuniętą w swoim czasie przez *Jheringa*, a obecnie propagowaną przez *Filipa Hecka*.

i wzorach. Ma to niewątpliwie swoje dobre strony, ale równocześnie stwarza ogromny zamęt pojęć, spychając nieraz poszczególne zagadnienia na niebezpieczne tory, gdzie ilość opinii przeważa nad ich autorytatywnością. Bywa to szczególnie w wypadkach, gdy daną wykładnię ustala się na podstawie obcego materiału porównawczego, nie licząc się z naszymi specjalnymi warunkami i wymaganiami praktyki administracyjnej.

Prace uczonych z istoty rzeczy mają podłoże teoretyczne, zdradzają ogromną erudycję i znajomość przedmiotu w sensie cytowania opinii wielu innych znawców. Komentatorowi urzędnikowi administracyjnemu trudno walczyć tą samą bronią po prostu dlatego, że wobec nawału prac zawodowych nie ma on możności przeprowadzania tak daleko idących studiów, chociaż nieraz się zdarza, że w powodzi różnolitych opinii teoretyków mógłby on znaleźć poparcie w ich pracach i dla swojego poglądu. Sposób komentowania naszego postępowania administracyjnego przez teoretyków opiera się zarówno na analizie przedmiotów, jak i poglądów uczonych — poglądów już nieraz przestarzałych, zawartych w literaturze przedwojennej, chociaż jest rzeczą jasną, że stwarzając pewne koncepcje prawne, cytowane autorytety prawnicze nie mogły się liczyć z pozytywnym prawem administracyjnym, procesowym, które w ich czasach istniało jedynie fragmentarycznie i dalekie było od jakiejkolwiek kodyfikacji. Wiemy przy tym doskonale, jak wykładnia jednego artykułu związana jest z wykładnią szeregu innych i jak wynika ona nieraz z zasadniczych przesłanek pewnej całości danego prawa, nie mówiąc już o zdobyczach praktyki, osiągniętych na tle stosowania danego przepisu.

Podejście znów do przedmiotu ze strony reprezentantów palestry nazwałbym przeważnie jednostronnym, tj. interpretacja ich idzie w kierunku rozszerzającego komentowania uprawnień stron, a ograniczenia swobody postępowania władzy względnie jej uprawnień.

Toteż prawnik administracyjny, starając się wypełnić sumiennie zadania, które sobie postawił, musi walczyć równocześnie na kilku frontach, operując różnymi argumentami, a równocześnie szukać własnych, w jego mniemaniu słusznych dróg, prowadzących do należytej wykładni przepisów.

Jeśli mamy naprawdę pchnąć naprzód naszą polską myśl prawniczą i stworzyć odpowiednio przystosowane do naszych warunków wykładnię naszego postępowania administracyjnego, to powinniśmy przede wszystkim oprzeć się na własnym prawie pozytywnym i wymogach

praktyki. Przedwojenne poglądy *Hernritta*, *Teznera*, czy innych teoretyków, a nawet ich komentarze do austryjackiej ustawy postępowania administracyjnego, nie mogą być dla nas drogowskazem przy interpretacji n a s z e j ustawy postępowania administracyjnego. Przy jej redagowaniu oparto się w pewnym stopniu na wzorach obcych — to prawda, lecz na tym należy i skończyć. Zresztą, jak o tym można się przekonać z porównania tekstów tych ustaw, ustawodawca polski szereg kwestii świadomie uregulował odmiennie, a przy tym brane było pod uwagę i orzecznictwo naszego N. T. A. Podobnie ustawa jugosłowiańska „o opsztem uprawnom postupku" — ostatni z czterech środkowo europejskich kodeksów postępowania administracyjnego — została w sposób szczególny przystosowana do miejscowych warunków. Musi to uczynić nasza praktyka w odniesieniu do naszego postępowania.

Przy wykładni treści poszczególnych przepisów postępowania musimy wystrzegać się wszelkiego talmudyzmu, aby dziedzina przeznaczona dla najszerszych sfer społeczeństwa nie stała się kabałą zrozumiałą tylko dla nielicznego grona wtajemniczonych. Nasze konstrukcje prawne powinny być jak najbardziej proste i jasne.

Musimy również wyrzec się interpretacji ścieśniającej, wynikającej z domniemania, że władze nasze są złe, a przeto należy ich działanie ograniczać, gdzie się tylko da i ile się tylko da. Walka z przerostami władzy nie może się odbywać w płaszczyźnie postępowania administracyjnego, a powinna być rozstrzygnięta na gruncie stosownej organizacji władz, zarówno jak i doboru odpowiedniego personelu urzędniczego.

Oczywiście z powyższego nie wynika, aby nasz prawnik administracyjny zapoznawał obce wzory i obce poglądy, stojące w związku ze studiowaną kwestią. Przeciwnie powinien je w miarę możności znać dla rozszerzenia i pogłębienia swych wiadomości. Nie powinien jedynie sugestionować się ich autorytatywnością i próbować bezkrytycznie przesadzać je na nasz grunt w myśl poglądu, „że co Niemiec wymyśli — to Polak polubi". Podobnie i narybek prawników administracyjnych nie może być wychowywany w duchu przewagi formy nad treścią, nie powinien być wyrabiany pod wpływem obcych wzorów i autorytetów.

Szukając własnych dróg wykładni przepisów ustawowych żaden komentator nie jest wolny od możliwości potknięcia się na tej kamienistej drodze. Zdarza się to szczególnie wówczas, gdy się najprzód ustali pewne zapatrywanie, a później dopiero dorabia się do niego stosowne argumenty. Zdarza się nieraz, że prawnik zasugestionuje się

w takim stopniu swoją myślą przewodnią, którą rozwija w postaci zawiłych rozumowań, że zapomina o argumentach jasnych i prostych, przemawiających przeciwko jego wywodom. Dlatego należy się starać, aby w każdym wypadku najprzód rozważyć dane pro i contra, a później dopiero na tle tej analizy ustalić właściwy swój pogląd.

Oczywiście i prace prawników administracyjnych nie są zupełnie wolne od pewnego subiektywizmu, wypływającego z przynależności ich autorów do dykasterii tzw. biurokracji, można by na przykład zarzucić tym autorom, że tendencyjnie, a może czasem i nieświadomie starają się rozszerzać kompetencje władz na niekorzyść uprawnień strony. Zarzut ten jednak nie zawsze byłby słuszny. Pracując w administracji nieraz w wyższych instancjach, często przez długie lata, prawnik administracyjny ma możność wyrobienia sobie krytycznego poglądu na poziom i niedomagania stanu urzędniczego w niższych instancjach, tj. tych właśnie, które przeważnie stosują w praktyce przepisy postępowania administracyjnego. Dlatego też trudno posądzić takiego prawnika o zbyt daleko idące tendencje rozszerzania kompetencji władz, których uchybienia od wielu lat zmuszony jest stale korygować. Stara się on raczej o wynalezienie właściwego środka pomiędzy sprzecznymi poglądami i interesami władz i stron, a nawet interpretacja jego idzie nieraz na korzyść stron, (jak o tym można się przekonać z niektórych dalszych wywodów) gdy słuszność tego wymaga, a interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie.

Zresztą jeśli już mówić o subiektywiźmie w interpretacji, wynikającym z przynależności komentatora do pewnego stanu lub zawodu, inaczej o pewnym nastawieniu autora, to fakt takiego nastawienia na ogół można przyjąć za udowodniony.

„Nastawienie owe, inspirujące prawników do zmiennej wykładni ustaw" — pisze *Bolesław Szyszkowski*[1]) — „można podzielić z gruba na płynące jakby z dołu, z góry i z boku". Nastawienie z boku jest to — zdaniem autora — „typowe nastawienie adwokackie, na które wpływają, poza osobistym zainteresowaniem materialnym adwokata, motywy o charakterze, rzec można emocjonalnym". Rzecznik strony procesowej, jak zauważa w konkluzji autor, „urabia, kształtuje", niejako „masuje, pudruje i szminkuje" normę prawną, aby nadać jej oblicze pożądane ad usum casus, czyli ad maiorem clientis gloriam". Nastawienie z dołu jest to nastawienie sędziowskie, gdzie na pierw-

[1]) Nastawienie w wykładni ustaw. Wileński Przegląd Prawniczy Nr 2/38.

szy plan wysuwa się poczucie słuszności sędziego, wypływające z meritum sprawy, a nie zawsze pokrywające się z normą prawną[1]). Podobnym „słusznościowym" nastawieniom podlegają, zdaniem autora, nie tylko sądy merytoryczne; nastawienia takie przenikają również i do sądów kasacyjnych.

Skoro przyjęliśmy istnienie nastawienia autorów, wynikające z pewnego stanu lub zawodu, musimy uznać, że od takiego nastawienia nie jest wolny i stan urzędniczy. Nastawienie jego będzie, podobnie jak nastawienie sędziowskie, nastawieniem z dołu, z tą jednak odmianą, że przeważa w nim moment celowości. Ponieważ z zawodu urzędnika wypływa obowiązek wcielania w życie interesu publicznego, dąży on do takiej wykładni obowiązującego prawa, aby realizacja interesu publicznego była możliwie zawsze pełna i dopuszczalna, a przy tym osiągalna przy najmniejszym wysiłku i nakładzie środków. Nieraz przy tym muszą ucierpieć interesy poszczególnych osób interesowanych.

Zresztą prawa stron opierają się na t.zw. „prawie podmiotowym" — jak tego chcą niektórzy, tworze hipostatycznym, t.j. pozbawionym realnego bytu, tworem myślowym. Jeśli nawet nie iść tak daleko, jak pragną tego niektórzy prawnicy młodej szkoły, [2]) aby zlikwidować w ogóle to pojęcie jako szkodliwą fikcję, to jednak nie można negować faktu, że w miarę rozrostu praw i obowiązków państwa, wypływających z konieczności kierowania coraz bardziej trudnym i skomplikowanym życiem zbiorowym — prawa jednostki, oparte na prawie podmiotowym odsuwane są w cień i muszą ustępować interesom zbiorowym państwa czy narodu. Z tych też przesłanek, opartych na koniecznościach życiowych i poczuciu rzeczywistości doby obecnej, wypływa nieraz tendencja prawnika administracyjnego do komentowania obowiązujących norm, w razie kolizji prawa podmiotowego z interesem publicznym, na korzyść tego ostatniego. Rzeczą taktu i wyczucia prawnego jest utrzymanie się w konkretnym wypadku na właściwej linii demarkacyjnej. W sensie tych rozumowań należałoby również uznać, że wychowywanie nowego pokolenia prawników administracyjnych pod sugestią konieczności obrony praw jednostki przed wszechmocnością władzy, działającej przecież w imieniu i w interesie zbioro-

[1]) „Same sądy nieraz" . . . — pisze *prof. Waśkowski* w pracy swej „Tradycyjna Metoda Wykładni Prawa" str. 25 — „ . . . dążąc do słusznego rozstrzygnięcia spraw, uciekają się do przekręcania ustaw i do sofizmatów, żeby uzasadnić orzeczenie, które odpowiada ich poczuciu prawnemu . . .".

[2]) Por. „Konstrukcje prywatno-prawne w świetle teorii prawa narodowego". *Józef St. Piątkowski*. Prawo Nr 5-6/37 r.

wości — byłoby metodą jeśli nie szkodliwą, to w każdym razie sprzeczną z wymogami doby obecnej.

Niniejsza praca jest czwartym z kolei przeglądem moim orzecznictwa N. T. A. na tematy postępowania administracyjnego. [1]) Muszę podkreślić, że szereg kwestii, które poruszyłem, znalazło żywy oddźwięk w literaturze przedmiotu szczególnie w ostatnich latach. Zachęciło mnie to do dalszych wysiłków w kierunku wypracowania takiej wykładni poszczególnych przepisów post. adm., która by została przyjęta przez większość specjalistów i przez to, zapełniając luki w komentarzach, służyła równocześnie światu urzędniczemu w jego praktyce administracyjnej.

Jednakże traktując postępowanie administracyjne pod kątem widzenia orzecznictwa N. T. A., należało sobie uświadomić, że to ostatnie objęło na razie tylko część zagadnień postępowania, w pozostałej zaś części były one nadal nieomówione i niewyjaśnione ani przez praktykę, ani przez literaturę lub judykaturę. Nasuwała się więc potrzeba poruszenia szeregu tematów, nieobjętych wyraźnie judykaturą N. T. A., poruszenia ich przede wszystkim dlatego, aby na nie zwrócić uwagę i wywołać dyskusje. Nadto w miarę rozrostu literatury przedmiotu i pogłębienia i rozszerzenia praktyki administracyjnej, wynikały nowe kwestie i nowe zagadnienia, wymagające naświetlenia.

W niniejszej pracy orzecznictwo jest nieraz tylko kanwą, na której tka się nić poglądów i spostrzeżeń wykraczających znacznie poza ramy samych wyroków. W tym sensie praca niniejsza staje się surogatem komentarza do post. adm., obejmującego jednak z istoty rzeczy tylko pewne kwestie specjalnie wybrane. Są to kwestie, które bądź wzbudziły znaczniejsze kontrowersje w świecie prawniczym, bądź które jako palące wysunęła praktyka.

Wypada zwrócić jeszcze uwagę prawników administracji ogólnej na pewne dodatkowe źródła, z których mogą oni czerpać materiały dla studiów w zakresie postępowania administracyjnego. Są to publikacje wyroków Trybunału z zakresu prawa materialnego i formalnego innych dykasterii. Ogólne postępowanie administracyjne jest recypowane fragmentarycznie w ustawach specjalnych, nieraz więc ciekawe dane oświetlające ogólne problemy postępowania można znaleźć i w wy-

[1]) 1) G. A. i P. P. z r. 1933 Nr 5 i 6; 2) G. A. i P. P. z r. 1935 Nr 11, 12 i 13, 3) Postępowanie administracyjne w świetle orzecznictwa Najwyższego Trybunału Administracyjnego 1937 (broszura) oraz G. A. z r. 1937.

rokach dotyczących tych dziedzin. Np. duży dział formalnego prawa administracyjnego zawierają ustawodawstwa skarbowe, górnicze i ubezpieczeniowe.

Ordynacja podatkowa zawiera wprawdzie pod względem systematyki, a nawet treści przepisy różniące się znacznie od przepisów ogólnego postępowania administracyjnego, wpływy jednak tych przepisów na przepisy postępowania podatkowego są nieraz bardzo znaczne tak, iż znajdujemy w nich nawet przepisy całkowicie analogiczne z przepisami ogólnego post. adm. np. art. 22 ord. pod. i art. 7 ust. 1 pkt. a, b i c post. adm. Prawie każdy z przepisów ord. pod. dotyczących postępowania, pod względem swej treści mutatis mutandis znajduje odpowiednik w poszczególnych przepisach postępowania ogólnego. I tak:

art. 52 ord. pod.	odpowiada	art. 9 ust. 3	post. adm.
„ 22 „ „	„	„ 7	„
§ 43 i 44 rozp. wyk. do			
art. 50 ord. pod.	„	„ 12	„
art. 49 „	„	„ 13	„
„ 70 § 4 „	„	„ 19 ust. 2	„
„ 74 „	„	„ 22	„
„ 147 i 148 „	„	„ 23	„
„ 149—153 „	„	„ 24, 31	„
„ 140—145 „	„	„ 36—42	„
art. 63 ord. pod. i 150—164 instr. podatk.	„	32, 57	„
„ 64 „	„	„ 60	„
„ 65 i 67 ord. pod.	„	„ 61	„
„ 66 „	„	„ 64	„
„ 38 i 39 „	„	„ 72	„
„ 42 „	„	„ 73, 80	„
„ 40, 95 i 116 „	„	„ 75	„
„ 41 „	„	„ 77	„
„ 44 „	„	„ 79	„
„ 118 § 1 „	„	„ 81	„
art. 102 § 1 i 117 „	„	„ 82	„
„ 142 „	„	„ 83	„
„ 102 § 2 „	„	„ 84	„
„ 105 „	„	„ 85	„
„ 110 „	„	„ 86	„
„ 104 „	„	„ 87	„
„ 106 § 1 „	„	„ 89	„
„ 111 „	„	„ 90	„
„ 112—115 „	„	„ 93	„
„ 119 i 207 „	„	„ 95, 96	„
„ 120 „	„	„ 97	„
„ 63 § 3 „	„	„ 105	„
„ 185 „	„	„ 108	„

Nadto należy się liczyć z faktem, że opracowując ordynację podatkową ustawodawca dysponował już skodyfikowanym materiałem z zakresu postępowania, który mógł poddać analizie krytycznej pod kątem widzenia zdobytej praktyki. Stąd tendecja do wprowadzenia szeregu modyfikacji i uzupełnień, nie będących jedynie wyrazem specyficznych potrzeb danego działu administracji, a sięgająca nieraz wgląb samego zagadnienia. Np. przepisy art. 117 ord. pod., dopuszczające skargę przez reprezentanta władzy, są sui generis wprowadzeniem instytucji rzecznika interesu publicznego, albo art. 109, który uzupełnia lukę w zasadach ogólnego post. adm. przez ustalenie przepisów normujących wypadek cofnięcia odwołania. Również interesująca jest instytucja prośby o uzasadnienie decyzji (art. 101 ord. pod.), bliższego wyjaśnienia pojęcia „odwołanie" (art. 106 § 1 ord. pod.) itp.

Dalej, jeśli chodzi o postępowanie egzekucyjno skarbowe, to zgodnie z § 50 tego postępowania mają doń subsydiarne zastosowanie art. 9 — 81, 84, 92 i 108 — 110 ogólnego postępowania administracyjnego. Postępowanie to ma w całości takie subsydiarne zastosowanie w postępowaniu górniczym (art. 194 prawa górn.).

Istnieje szereg publikacyj oficjalnych i nieoficjalnych zawierających orzecznictwo Trybunału w tych sprawach, pożądanym więc byłoby wykorzystywać i te źródła dla pełniejszego przeglądu orzecznictwa na tematy postępowania.

C. d. n.

Mgr A. HOŁOWIŃSKI

NA MARGINESIE USTAWY O SZKODNICTWIE LEŚNYM I POLNYM

Praktyka wykazała, że ustawa o szkodnictwie leśnym i polnym z dnia 14.IV 1937 r. Dz. U. poz. 224 wykazuje pewne braki, zwłaszcza wobec szerzącej się dewastacji lasów, szczególnie w okolicach podgórskich.

Przede wszystkim więc uzupełnienia wymagają artykuły mówiące o szkodnictwie leśnym, a to w trojakim kierunku:

1) ograniczenia handlu drewnem, celem uniemożliwienia szkodnikom zbywania zabranego drewna;

2) wyjaśnienia jaką praktykę należy stosować w wypadkach, gdy las jest współwłasnością, a więc np. gdy drewno zostanie zabrane przez jednego ze wspólników z lasu hipotecznie i faktycznie wspólnego bez zgody pozostałych; jak traktować wypadki, gdy las jest hipotecznie wspólny, a faktycznie jest podzielony na gruncie za zgodą wszystkich współwłaścicieli; jak postępować w wypadkach, gdy las jest lasem t.zw. uprawnionych i zahipotekowany jest na gminę lub uprawnionych, a ktoś z członków samowolnie pobiera coś z takiego lasu;

3) a wreszcie uzupełnienia art. 13 określeniem nawiązki przy przekroczeniu art. 10 ust. o szkodn. leśnym i polnym.

Również i rozdział III, traktujący o szkodnictwie polnym, wymaga uzupełnienia, gdyż ujmuje przypadki wykroczeń zbyt kazuistycznie, nie dając jasnej definicji, a przynajmniej ogólnego pojęcia szkodnictwa polnego, wskutek czego władze administracyjne, a zwłaszcza gminy przekraczają swe kompetencje, wkraczając w zakres działalności sądów powszechnych, karząc bardzo często w przypadkach, w których występuje naruszenie posiadania. Taki stan rzeczy powoduje konieczność uchylania przez władze nadzorcze nakazów, a co za tym idzie zbyteczne przewlekanie załatwiania spraw i nieufność ludności do administracji.

Nawiązując do artykułu *mgra H. Kopii* o zwalczaniu szkodnictwa leśnego z Nr 6 „Gazety Administracji" z 1938 r., omówię tylko 1 i 3

z podanych powyżej punktów, pozostawiając drugi na uboczu, jako wymagający obszerniejszego i odrębnego przemyślenia i omówienia.

Uregulowanie problemu zwalczania szkodnictwa leśnego przedstawiam sobie w ten sposób, że ustawodawca wydałby nowelę do ustawy o szkodnictwie leśnym i polnym, uzupełniającą względnie zmieniającą niektóre artykuły, oraz upoważniającą wojewodów do wydawania rozporządzenia regulującego legalność wyrębu i obrotu drewnem. Takie stanowisko wydaje się najsłuszniejsze, gdyż dałoby wojewodom możność postąpienia według potrzeb i stosunków lokalnych; nie wszędzie bowiem może okazać się potrzebne wydanie takiego rozporządzenia, nie ma zaś potrzeby zaprzątania ustawodawcy swego rodzaju drobniejszymi problemami.

I tak art. 7 ustęp 2 ustawy mówi, że

kto nabywa drzewo, gałęzie itd., o których na podstawie towarzyszących okoliczności powinien przypuszczać, że zostały uzyskane za pomocą wykroczenia określonego w art. 6 . . . . . podlega karze . . . . .

W praktyce przepis ten nasuwa pewne trudności, gdyż z reguły nabywca drewna tłumaczy się nieświadomością, a niezmiernie trudno udowodnić, że zachodziły takie okoliczności, iż możnaby go pociągnąć do odpowiedzialności z wyżej cytowanego artykułu.

Aby ten stan rzeczy usunąć, należałoby — jak słusznie proponuje autor wyżej cytowanego artykułu — wprowadzić przepis, nakładający na zbywających drewno obowiązek przedkładania przy sprzedaży zaświadczenia jego pochodzenia, a na nabywców kary w wypadkach, gdy zakupiliby drewno bez tego zaświadczenia.

Np. „Art. 1 (1). Kto nabywa lub w jakimkolwiek celu przyjmuje drewno, gałęzie, krzewy lub pniaki świadom ich pochodzenia z wykroczenia określonego w art. 6 ustęp 1 i 2 tj. bez zaświadczenia pochodzenia drewna, albo pomaga do zbycia lub ukrycia tych przedmiotów, podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3 tysięcy złotych, albo jednej z tych kar.

(2) Upoważnia się wojewodów (komisarza Rządu) do wydania we własnym zakresie rozporządzenia o oznaczeniu organów wydających zaświadczenia pochodzenia drewna, uregulowania sposobu wydawania i przechowywania przez nabywców tychże zaświadczeń".

Działając na podstawie takiego upoważnienia urzędy wojewódzkie oznaczałyby z uwzględnieniem stosunków lokalnych owe organa, sposób wydawania zaświadczeń, wzory, sposób kontroli itp.

„(3) Wojewodowie (komisarz Rządu) określą rozporządzeniem sposób kontroli składów drzewnych i możność uzyskiwania zezwoleń na założenie".

W art. 13, który mówi o nawiązce, należałoby zmienić ustęp 3 w następujący sposób:

„3. W przypadkach przewidzianych art. 10, 11 i 12 pkt 1, 3, 4, orzeka się nawiązkę w wysokości:

1) do 10 złotych (art. 10 i 12 pkt 3),
2) dotychczasowy pkt 1,
3) dotychczasowy pkt 2,
4) dotychczasowy pkt 3".

Ustawodawca, pomijając określenie nawiązki za przekroczenia art. 10, miał niewątpliwie słuszność, unikając momentu drażnienia ubogiej ludności, jednakowoż z drugiej strony ściółka posiada pewną wartość, a w górach nawet wysoką ze wzgl. na glebę.

W rozdziale III o szkodnictwie polnym należałoby dodać artykuł traktujący ogólnie o szkodnictwie polnym dla ujęcia prawnego wypadków, których nie da się podciągnąć pod żaden z obowiązujących przepisów.

I tak po art. 19 możnaby dodać art. 19a o następującej treści: „Kto dopuszcza się jakiegokolwiek szkodnictwa na przedmiotach stanowiących własność polną, lub narusza tą własność, jak długo znajdują się na otwartym polu, podlega karze grzywny do 50 złotych".

W art. 20 zaś określającym nawiązki należałoby dodać następujący przepis jako ustęp 3: „W przypadkach, w których ustawa niniejsza nie określa ściśle nawiązki (art. 15 ust. 2. art. 17 ustęp 1 pkt 1, art. 19 i art. 19a), oznaczenie wysokości szkody należy do zaprzysiężonych taksatorów".

Przepis ten jest konieczny ze względu na to, by ustawowo nałożyć obowiązek szacowania szkody przez taksatorów, a poszkodowanego pozbawić możności zbyt subiektywnego szacowania.

W przepisach części II (przepisy procesowe) należałoby dodać w art. 21 po ustępie 1 — ustęp następujący: „2. W sprawach, w których zachodzi możliwość naruszenia posiadania lub zachodzi wątpliwość co do własności, jak również w wypadkach bezprawnego zaboru drewna przez współwłaściciela, powołane są do orzekania sądy powszechne".

Przepis ten jest konieczny ze względu na to, że bardzo często gminy, upoważnione do karania za szkodnictwo polne, karzą właśnie za naruszenie posiadania, natomiast w wypadkach zaboru drewna przy współwłasności zachodzi konieczność ustalenia idealnych części współwłasności, co nie leży w zakresie działania administracji.

W ten sposób ustawodawca, załatwiając ostatecznie problem zwalczania szkodnictwa leśnego, pozostawiłby wolną drogę wojewodom do

postąpienia stosownie do potrzeb lokalnych. Oni więc, działając na podstawie takiego upoważnienia, mogliby wydać rozporządzenie porządkowe w formie przedstawionej w wyżej cytowanym artykule *mgra H. Kopii,* jednak — moim zdaniem — po dokonaniu pewnych zmian.

Do *art. I:* Wykazywanie się świadectwem miejsca pochodzenia drewna jest koniecznością bezwzględną, jeżeli chce się zapobiec dewastacji lasów.

Świadectwa takie w praktyce już są wydawane jako asygnaty czy kwity przez zarządy Lasów Państwowych i większych lasów prywatnych, gospodarujących tak jak państwowe. Pozostaje jeszcze tylko trzecia grupa lasów, które najbardziej narażone są na spustoszenie, a to lasy gromadzkie i gospodarskie (czyli po prostu wszystkie drobne lasy i laski).

Jako wzór świadectwa można by wziąć asygnaty wydawane przez zarządy dużych kompleksów leśnych z tym, że świadectwa te muszą być wypełniane bardzo dokładnie w trzech egzemplarzach, z których dwa otrzyma wywożący drewno, a jeden zostanie u wystawcy.

Pożądane byłoby również, żeby drewno (jak również zaświadczenie) oznaczone było numerem i cechą. To ostatnie jednak żądanie wydaje się zbyt trudne do spełnienia.

W takim stanie rzeczy, artykuły 1 i 2 wyglądałyby następująco: art. 1 „Zabrania się wywozu drewna z lasu bez wykazania się przez właściciela (posiadacza — przewoźnika) wywożonego drewna pozwoleniem na wywóz, wydanym: przy wywozie drewna z lasów państwowych — przez właściwe nadleśnictwo, przy wywozie drewna z lasów prywatnych zagospodarowanych — przez właściwy zarząd lasu, przy wywozie drewna z lasów samorządowych względnie innych korporacyj prawa publ. i innych prywatnych — przez właściwy zarząd miejski — (gminny) względnie sołtysa gromady. Art. 2. Świadectwo pochodzenia drewna winno być wystawiane na formularzach według załączonego wzoru w potrójnych egzemplarzach, z których jeden ma pozostać u wystawcy, a dwa otrzymuje wywożący drewno".

Do *art. 4:* Nie wydaje się rzeczą wskazaną żądać od nabywcy drewna prowadzenie całej księgowości, wpisywania drewna nabytego etc., wystarczy w zupełności, gdy nabywca będzie przechowywał w porządku chronologicznym jedno z 2 zaświadczeń, które wywożący otrzymał od wystawcy; dla przeprowadzenia kontroli system ten w zupełności wystarczy, oczywiście o ile zaświadczenia będą wypełniane najzupełniej dokładnie. Również zbyteczny jest tak długi okres przechowywania (5 lat), moim zdaniem wystarczy okres 3-letni jako okres przedawnienia administracyjnego.

Art. 4 brzmiałby więc: „Zakłady przeróbki drewna wymienione w art. 3 obowiązane są jako ewidencje zachować wszystkie zaświadczenia w układzie chronologicznym przez okres 3-letni".

Do *art. 6:* Artykuł ten należałoby zmienić i podzielić na dwa ustępy w następujący sposób: „1. Transporty drewna wiezione bez poświadczeń na wywóz oraz drewno nieobrobione, na które nabywca nie ma zaświadczenia, zostają zakwestionowane, przy czym nabycie takie uważane będzie za nabycie ze świadomością i karane będzie z ustawy z dn. 14.IV 1937 r. (Dz. U. poz. 224). 2. Jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zakwestionowania posiadacz drewna nie wykaże się zaświadczeniem legalności wywozu drewna wydanym przez nadleśnictwa państwowe, zarządy lasów prywatnych zagospodarowanych lub zarządy gminne (sołtysów), a nie zgłosi się właściciel drewna — drewno ulega przepadkowi na rzecz Funduszu Opieki Społecznej właściwej gminy".

Do *art. 7:* Artykuł ten jest zbyteczny ze względu na to, że według sposobu wystawiania zaświadczeń pochodzenia drewna określonego w art. 2, odpis zaświadczenia winien pozostać u wystawcy, a prowadzenie osobnej ewidencji niepotrzebnieby go obciążało.

Do *art. 8*: Moim zdaniem art. 8 jest albo zupełnie zbyteczny albo możliwy w formie podanej niżej. Nie można bowiem karać za przewożenie drewna bez zaświadczenia, gdyż takie drewno pochodzi prawdopodobnie z kradzieży, a przewożenie ma charakter pomocnictwa, które jest karane na podstawie ustawy o szkodnictwie leśnym i polnym. W każdym razie artykuł ten mógłby mieć następujące brzmienie: „Kto sprzedaje drewno bez zaświadczenia, o którym mowa w art. 1 i 2 rozporządzenia, popełnia przekroczenie art. 6 ustawy z 14.IV 1937 r.".

Do *art. 9:* Z uwagi na to, że rozporządzenie wywrze tylko wtedy pełny skutek, jeżeli świadectwa pochodzenia drewna będą dokładnie i ściśle wypełniane, należałoby ten artykuł ująć następująco: „Kto nie prowadzi ewidencji, o jakiej mowa w art. 4, lub prowadzi ją w sposób nieprzepisowy, niedokładny i niedbały, oraz kto dokładnie nie wypełnia zaświadczenia, podlega karze aresztu do 4-ch tygodni i grzywny do 1.000 złotych albo jednej z tych kar".

Artykuły 11 i 13 są zbyteczne. Pierwszy z uwagi na sformułowanie art. 6, a drugi — jeżeli problem ten ma być uregulowany rozporządzeniem porządkowym.

Takie uregulowanie problemu zwalczania szkodnictwa leśnego położyłoby chyba kres niedomaganiom, których usunięcie staje się coraz pilniejsze.

GUSTAW TAUBENSCHLAG

STUDIUM PRAWNE FACHOWYCH GAŁĘZI ADMINISTRACJI

Wśród wielu przyczyn niedostatecznego przygotowania uniwersyteckiego przyszłych kandydatów do służby administracyjnej, jedną z nader ważnych jest nienależyte opanowanie wiedzy lub wręcz ignorancja w dziedzinach, związanych z techniką i życiem gospodarczym, unormowanych za pomocą przepisów admin. Poza działem bezpieczeństwa i porządku w najogólniejszym znaczeniu — gdzie wystarczy nieraz doświadczenie i sprężystość—wszystkie inne rodzaje administracji oparte być muszą na wiedzy specjalnej, w różnym zresztą stopniu. Znajomość samych norm prawnych pozostaje abstrakcyjna, praktycznie iluzoryczna w dziedzinach takich, jak gospodarka wodna, górnicza, kolejowa, agrarna, leśna, zdrowotna, budowlana, produkcja przemysłowa, ustrój monetarny itp., jeśli urzędnik nie zaznajomił się w ogólnych zarysach z odnośną gałęzią wiedzy specjalnej, jeżeli nie opanował terminologii właściwej i nie zapoznał się z pewnymi urządzeniami i zjawiskami w praktyce. Oczywiście zagadnienia poważniejsze rozstrzygać musi fachowiec: inżynier, lekarz, ekonomista, wzgl. konieczne jest ich współdziałanie, jako rzeczoznawców, z prawnikiem. Ale pewien minimalny, elementarny zasób wiadomości z każdego działu jest niezbędny dla prawnika adm. i musi stanowić cząstkę jego ogólnego wykształcenia, by mu dać możność z jednej strony samodzielnej, a jednak rzeczowej decyzji w najbardziej typowych sprawach, z drugiej zaś zdolność krytycznego ustosunkowania się do opinii fachowych organów w wypadkach zawiłych.

Cel ten da się osiągnąć przede wszystkim drogą odpowiedniej reformy studiów. Należałoby wprowadzić do programu wykładów obowiązkowych cykl, obejmujący całokształt wiedzy zwłaszcza technicznej i gospodarczej, stanowiącej przedmiot prawa adm. Oczywiście w zarysie, dostosowany do potrzeb praktycznych prawnika, stosującego odnośne normy prawne. Cykl ten obejmowałby m. i. działy następujące: zasady budownictwa, urbanistykę, naukę o handlu i banknowości, technikę najważniejszych urządzeń komuni-

kacyjnych, zasady produkcji artykułów monopolu państwowego i innych gospodarczo ważnych dziedzin, towaroznawstwo, technikę urządzeń wodnych, agronomię i leśnictwo m. i. dział melioracji i komasacji, górnictwo, zarys nauki o higienie i urządzeniach sanitarnych.

Wykładowcami byliby profesorowie odnośnych wydziałów uniwersytetu wzgl. innych wyższych uczelni (politechniki, akademii górniczej, szkoły gospodarstwa wiejskiego, akademii handlowej), którzy uzgodniliby program z profesorami prawa adm. Chodziłoby o treściwe, a jednak na odpowiednim poziomie stojące, przy tym uwzględniające brak właściwego przygotowania fachowego u słuchaczów — zobrazowanie danej dziedziny i ujęcie przedmiotu w taki sposób, by prawnik zdobył niezbędne kwalifikacje, umożliwiające mu zrozumienie racji i istoty odnośnych przepisów. Możnaby zastosować system analogiczny, co przy wykładach medycyny sądowej dla prawników. Cały materiał dałby się pomieścić w ramach 30—40 godzin wykładowych, rozłożonych na dwa lata studiów, nie stanowiłby więc znaczniejszego obciążenia. W uczelniach, na których wprowadzonoby—zgodnie z niektórymi projektami— specjalizację na wyższym roku studiów, m. i. w kierunku administracyjnym, wykłady powyższe obowiązywałyby tylko słuchaczów tego kierunku.

Brak wiadomości teoretycznych, których przy pobieżnym zaznajomieniu się z daną gałęzią wiedzy osiągnąć nie podobna i sumaryczny z konieczności charakter tych wykładów, wymaga pewnych uzupełnień natury praktycznej, b e z p o ś r e d n i e j o b s e r w a c j i, zetknięcia się z niektórymi zjawiskami i urządzeniami w życiu. Dlatego prawnicy adm. powinni pod kierownictwem fachowców poznawać poszczególne wzorowe ośrodki gospodarcze, pracę techniczną przy budowie, w zakładach komunikacyjnych, wodnych itp. W wielu wypadkach będzie wskazane połączenie wykładu z takim pokazem na miejscu. W celu osiągnięcia żywszego kontaktu z praktyką, pożyteczną rzeczą byłoby ew. kierować już w trakcie studiów uniwersyteckich przyszłych adeptów służby adm. na p r a k t y k ę f a k u l t a t y w n ą kilkutygodniową do zajęć w referatach fachowych władz adm. II instancji, zarządów miast, wydziałów powiatowych, w kolejnictwie itp.

Projekt powyższy nie przesądza dalszej s p e c j a l i z a c j i i pogłębienia studiów już p o o p u s z c z e n i u u n i w e r s y t e t u, a więc w okresie pełnienia służby w różnych gałęziach administracji—w zależności od działu, z którym styka się urzędnik referendarski z wykształceniem prawniczym. Takiemu dokształceniu służyć powinny urządzane w tym celu kursy i egzaminy.

DR EUSTACHY NOSZCZYŃSKI

KOMPETENCJE KARNE WŁADZ SZKOLNYCH

W tych wszystkich wypadkach, w których przepisy prawne przekazują wykroczenia wyraźnie orzecznictwu władz administracyjnych — do dochodzenia i karania tych wykroczeń powołane są zasadniczo władze administracji ogólnej. Wyjątek stanowią tylko takie wykroczenia, które z mocy szczególnego przepisu podlegają orzecznictwu innej władzy administracji państwowej. Do takich władz należą między innymi także władze szkolne.

Zakres spraw podpadających pod dochodzenie i karanie przez władze szkolne jest bardzo szczupły. Pod orzecznictwo bowiem karne tych władz podpadają tylko wypadki wykroczeń z dziedziny obowiązku szkolnego i to nie wszędzie w Polsce, lecz jedynie na obszarze b. zaboru rosyjskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego na mocy szczególnych, dla każdego z obu tych obszarów, przepisów. W innych częściach Polski, także na Zaolziu, wykroczenia z tego zakresu podpadają pod kompetencje karne władz administracji ogólnej wzgl. kompetencje władz gminnych wzgl. miejskich urzędów policyjnych.

Art. 2 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 22.III 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. poz. 365) mówi o wyjątkach kompetencji karnej na rzecz takiej „innej władzy administracyj państwowej", którą dla danego wypadku przewidują szczególne przepisy. Art. 2 mówi zatem o innych władzach. A więc nasuwa się pytanie, jakie organa urzędowe mogą być uznane za władze szkolne w rozumieniu art. 2 cyt. rozporządzenia. Wspomnieliśmy wyżej, że to tylko dwa szczególne przepisy przekazują orzecznictwu karnemu władz szkolnych sprawy uchylań się od wypełniania obowiązku szkolnego. Przejdźmy i omówmy je po kolei.

Orzecznictwo karne władz szkolnych przewiduje dekret Naczelnika Państwa z 7.II 1919 r. o obowiązku szkolnym (Dz. Pr. poz. 14). Art. 41 tego dekretu upoważnia dozory szkolne, istniejące przy gminach politycznych, do karania wychowawców, którzy ukrywają dzieci

przed zapisaniem ich do szkoły lub usiłują przez wybiegi uwolnić je od uczęszczania na naukę szkolną karą aresztu do 5 dni lub grzywną do 100 zł z zamianą w razie nieściągalności na areszt do 5 dni. Następny artykuł zajmuje się sprawą niedbałego posyłania dzieci na codzienną naukę szkolną. Każdy wychowawca, który bez uzasadnionych powodów nie posyła dziecka do szkoły podlega karze aresztu do 2 dni lub grzywnie do 40 zł z zamianą w razie nieściągalności na karę aresztu do 2 dni. Odpowiedzialność za dopełnianie obowiązku szkolnego ponosi ojciec dziecka, a jeśli ojciec nie żyje lub władzy rodzicielskiej nie sprawuje — matka. Jeżeli oboje rodzice nie żyją lub władzy rodzicielskiej nie sprawują—odpowiedzialny jest opiekun.

Jak z powyższego wynika, dekret przyznaje kompetencje karne przedstawicielstwu miejscowego samorządu szkolnego, stanowiąc, że kary wymierza dozór szkolny po wysłuchaniu zainteresowanych rodziców wzgl. wychowawców lub nawet bez ich wysłuchania, skoro się nie zjawią na wezwanie dozoru. Wykonanie orzeczeń karnych należy według art. 44 wspomnianego dekretu do wójtów w gminach wiejskich wzgl. magistratów w miastach. Ukarana osoba ma prawo zgodnie z art. 618 k. p. k. zwrócić się w prekluzyjnym terminie siedmiodniowym do władzy szkolnej, która wydała orzeczenie, z żądaniem skierowania sprawy do właściwego sądu okręgowego. Żądanie jednak skierowania sprawy na drogę sądową nie wstrzymuje wykonania orzeczenia z wyjątkiem orzeczenia skazującego na areszt: takie orzeczenie ulega zawieszenia do czasu rozstrzygnięcia wniesionej skargi.

Orzecznictwo karne władz szkolnych w zakresie nadzoru nad wypełnianiem obowiązku szkolnego znają także przepisy obowiązujące w cieszyńskiej części woj. śląskiego. Ustawa z 6.XI 1901 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych oraz uczęszczaniu do nich (Dz. Urz. Nr 41), zniesiona częściowo ogólnopolskimi ustawami z dnia 17.II 1922 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych—o ile chodzi o przepisy dot. zakładania i utrzymywania szkół, przyznaje prawo karania rodziców wzgl. wychowawców za nieposyłanie dzieci na obowiązkową naukę szkolną radom szkolnym miejscowym i radom szkolnym powiatowym jako instancjom odwoławczym.

Według tej ustawy kary na wychowawców za nieposyłanie dzieci do szkoły nakłada i egzekwuje rada szkolna miejscowa na podstawie protokolarnego przesłuchania zainteresowanego wychowawcy. Przeciwko wymierzeniu kary służy stronie odwołanie w ciągu ośmiu dni do powiatowej rady szkolnej. Jeśli miejscowa rada szkolna zaniedbuje wypełnianie tego obowiązku, może ta kompetencja karna być jej ode-

brana i przeniesiona na powiatową radę szkolną. Od decyzji powiatowej rady szkolnej przysługuje zainteresowanemu wychowawcy odwołanie w ciągu ośmiu dni do rady szkolnej krajowej (obecnie wojewody śląskiego). Jeśli odwołanie jest skierowane przeciwko zarządzeniu o karze— wstrzymuje wykonanie kary.

Zarządzeniem wojewody śląskiego z 24.V 1934 r. o organizacji wewnętrznej władz szkolnych zostały wprowadzone w cieszyńskiej części woj. śląskiego inspektoraty szkolne, rady szkolne powiatowe jednak zniesione nie zostały. Atoli wobec przeniesienia na nie w praktyce wszelkiej kompetencji, jaką posiadały powiatowe rady szkolne, inspektoraty szkolne zastąpiły i wyrugowały zupełnie te rady. Atrybuty karno-administracyjne przeszły także na inspektoraty szkolne, które jako władze administracji państwowej bezwzględnie podpadają pod miano władz z art. 2 rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnym.

Natomiast wymaga wyjaśnienia od tej strony sprawa charakteru miejscowych rad szkolnych, które nie zostały zniesione i nadal funkcjonują. Nasuwa się pytanie, czy wymienione rady są władzami administracji państwowej w rozumieniu wspomnianego artykułu. Także to wymaga wyjaśnienia, czy dozór szkolny jest władzą administracji państwowej.

Częściowo taki charakter został nadany tym władzom wzgl. organom już przez sam fakt przyznania im kompetencji karnych osobnymi przepisami. Jak jednak należy rozumieć pojęcie „innej władzy administracji państwowej" z art. 2 rozporządzenia Prezydenta R. P. o postępowaniu karno-administracyjnym i, czy temu pojęciu władzy państwowej odpowiada dozór szkolny i miejscowa rada szkolna? Znaczenie art. 2 cyt. rozporządzenia polega na tym, że załatwia on dwie kwestie. Po pierwsze uznaje za zasadę kompetencje karne powiatowych władz administracji ogólnej. Po drugie przyjmuje wyjątek od tej kompetencji na rzecz innych władz państwowych. Kwestia charakteru władz administracji państwowej, na rzecz której przewiduje ten artykuł wyjątki, nie ma tu znaczenia. Istotną jest rzeczą istnienie s z c z e g ó l n y c h p r z e p i s ó w p r a w n y c h, które przewidują kompetencje karne innych władz. W tym rozumieniu cały ciężar zagadnienia przesuwa się na teren przepisów szczególnych, które uznają dla dochodzenia i karania wykroczeń odrębne władze administracji państwowej. Jeśli staniemy na gruncie dekretu o obowiązku szkolnym, to musimy przyjąć, że dozór szkolny, jakkolwiek nie będzie mógł być uznany za władzę szkolną w rozumieniu ustawodawstwa o nadzorze szkolnym, to niewątpliwie będzie stanowił organ urzędowy władz szkolnych, sko-

ro na jego barkach spoczywają pewne, wykonywane w zastępstwie władzy szkolnej, prawa i obowiązki w zakresie wychowania i nauczania młodzieży na terenie gminy. W tym znaczeniu dozór szkolny, nakładając na rodziców wzgl. wychowawców kary grzywny z ewent. zamianą na areszt zastępczy, działa jako organ urzędowy władzy szkolnej w poruczonym zakresie działania i podpada pod pojęcie „innej władzy administracji ogólnej“ w rozumieniu art. 2 cyt. rozporządzenia.

Ten stan rzeczy znajduje pewną analogię w uprawnieniach władz i organów gminnych na obszarze b. zaboru austriackiego lub urzędów policji gminnej czy miejskiej na terenie byłego zaboru pruskiego, gdzie także funkcje dochodzenia i karania wykroczeń należą zgodnie z ustawą z dnia 19.II 1929 (Dz. U. poz. 138) do władz lub organów gminnych, działających w zastępstwie powiatowych władz administracji ogólnej.

A jakże teraz przedstawia się charakter rady szkolnej miejscowej, która wykonuje podobne funkcje jak dozór szkolny? Że rady te posiadają charakter władz państwowych, to wynika to z ustawy austriackiej z 25.V 1868 (Dz. U. Państw. nr 48), następnie z ustawy z 28.II 1870 (Dz. U. Państw. nr 18) i cyt. już wyżej ustawy z 6.XI 1901 r.

Według ustawy z 25.V 1868 r. naczelne kierownictwo i nadzór nad wychowaniem i nauczaniem należy do władzy państwowej, która wykonuje je przez swoje organa ustawowe. Takimi organami ustawowymi jest ministerstwo dla całego państwa, w krajach — rady szkolne krajowe (w województwie śląskiem obecnie — wojewoda), w powiatach—rady szkolne powiatowe (obecnie—inspektoraty szkolne), w gminach — rady szkolne miejscowe. To samo postanawia ustawa z 28.II 1870 r. o nadzorze szkolnym, z której wynika nadto, że na wspomniane władze szkolne w powiatach przeszedł także pewien zakres działania należący dotychczas do politycznej władzy powiatowej. Rada szkolna miejscowa jest w świetle tych przepisów najniższym członem w organiźmie kierowania i nadzorowania nad szkołami powszechnymi, wykonywującym te funkcje z ramienia państwa i stąd ciąży na niej obowiązek troszczenia się o wykonywanie przepisów i rozporządzeń władz szkolnych.

W ustawie z 6.XI 1901 r. o zakładaniu i utrzymywaniu szkół powszechnych oraz o uczęszczaniu do nich powiatowe i miejscowe rady szkolne (Bezirksschulräte i Ortsschulräte) były z tego powodu więc nazwane jako „władze szkolne miejscowe“ i władze szkolne powiatowe (Ortsschulbehörde i Beziksschulbehörde).

W świetle tych wyjaśnień oraz i dlatego, że jeśli sprawy kierownictwa i nadzoru nad nauką i wychowaniem stanowią atrybuty władzy

państwowej, a atrybuty te zostały przyznane między innymi także miejscowym radom szkolnym, jest jasne, że rady te działają jako władze państwowe wzgl. organa tej władzy, powołane do wykonywania nadzoru nad wychowaniem i nauczaniem.

Powyższy charakter miejscowych rad szkolnych został zresztą wyraźnie podkreślony przez orzecznictwo b. austriackiego Trybunału Admin. Według tego orzecznictwa wymierzanie kary grzywny wzgl. zastępczego aresztu oraz zwalnianie od tych kar z pominięciem miejscowej rady szkolnej jest sprzeczne z ustawowymi przepisami. Rada szkolna miejscowa była uznana przez Trybunał jako organ w ustroju wykonywanego przez państwo kierownictwa i nadzoru nad szkolnictwem powszechnym. Rady te, troszcząc się o wykonywanie przepisów ustaw szkolnych i rozporządzeń władz szkolnych, są — zdaniem Trybunału — w tej funkcji podporządkowane wyższym władzom szkolnym z tego względu, że stanowią w hierarchii władz niższy ich szczebel.

W konkluzji powyższych wywodów trzeba stwierdzić, że wspomniane wyżej władze wzgl. organa szkolne podpadają pod miano władz administracji państwowej, którym rozp. Prezydenta R. P. z 22.III 1928 r. o postęp. karno-administracyjnym przyznaje kompetencje karne.

Jeśli natomiast chodzi o tryb postępowania przy nakładaniu kar na wychowawców za nieposyłanie dzieci na naukę szkolną, to tryb przewidziany w przepisach szczególnych obecnie nie obowiązuje. Stosownie do art. 3 cyt. rozporządzenia kary za wykroczenia mogą być wymierzane w drodze postępowania karno-administracyjnego, przeprowadzonego według zasad, zawartych w tym rozporządzeniu. Obecnie zatem wykroczenia z powodu nieusprawiedliwionego nieposyłania dzieci do publicznych szkół powszechnych winny być karane w trybie i na zasadach ustalonych rozp. Prezydenta R. P. z 22.III 1928 r. Dochodzenie więc i karanie wychowawców może być dokonywane: 1) albo w drodze postępowania karno-administracyjnego z w y c z a j n e g o, określonego postanowieniami art. 19 i 21 rozp. o postęp. karno-administracyjnym, t. zn. po przeprowadzeniu rozprawy, wzgl. badania przed nałożeniem kary grzywny wzgl. zastępczego aresztu, 2) albo w drodze postęp. karno-administracyjnego n a k a z o w e g o, określonego postanowieniami art. 45 cyt. rozporządzenia, t. zn. bez uprzedniego przesłuchania obwinionego, na podstawie samego doniesienia władz lub organów urzędowych, oczywiście jednak tylko wtedy, gdy za wykroczenie nie grozi wychowawcy z tego powodu kara aresztu, przekraczająca 3 dni lub kara pieniężna ponad 50 zł.

PROF. DR JERZY STEFAN LANGROD

O TZW. MILCZENIU WŁADZY

(Ciąg dalszy)

6. Ustawodawstwo polskie jest klasycznym terenem orientacyjnym ze względu na skrzyżowanie różnych typów uregulowania zagadnienia „milczenia" władzy oraz charakterystyczną wyraźną ewolucję ku ustalaniu de lege ferenda, a w niemałej już mierze także de lege lata, ogólnych i wyczerpujących norm, mających zwalczać bierność administrujących.

Idąc po linii ustalonego wyżej w ust. 5 ogólnego schematu rozwiązań ustawodawczych, odnajdujemy w Polsce typy rozwiązań a), c), d).

Ad a). Przepisem art. 70 (ust. 1) prawa o postępowaniu administracyjnym (rozp. Prez. Rzpl. z 22.III 1938 Dz. U. poz. 341) uregulowano dewolucję na żądanie strony; mianowicie jeżeli sprawa nie zostanie załatwiona całkowicie (por. bliższe objaśnienie tego istotnego warunku w art. 78 ust. 1 i 2 tegoż prawa) w terminach z art. 68 ust. 4 i 5 (tj. zasadniczo w ciągu 3 miesięcy w zakresie admin. spraw wewn., w ciągu 5 miesięcy w wypadkach uregulowanego przepisami uzgodnienia z inną władzą i w ciągu 6 miesięcy w innym zakresie wzgl. nie przez władzę admin. ogólnej), strona ma prawo żądać przekazania sprawy w ciągu 3-ch dni (art. 70 ust. 2)[1]) do wyższej instancji celem merytorycznego załatwienia. Władza wyższa działa in concreto nie w charakterze instancji odwoławczej, ale zamiast władzy właściwej, tj. w charakterze władzy niższej (art. 70 ust. 3). Tak ogólnie ujęta instytucja dewolucji[2]) nasuwa następujące istotne spostrzeżenia:

---

[1]) Jest to termin instrukcyjny (porządkowy), pozbawiony sankcji i nie nadający sam przez się żadnych praw stronie (ut infra); *P. Berthelémy* (o. c. str. 1119 uw. 1).

[2]) Uzasadnienie rządowe projektu rozp. o postęp. admin (rozdz. XI) głosi „W tym dziale zostały ustalone środki mające na celu przyśpieszenie postępowania. Środki te są na ogół wzorowane na austr. ustawie z r. 1925 jak również nawiązują do przepisów postępowania admin. francuskiego". Te motywy ustawodawcze

I) Odnosi się ona do **wszystkich** spraw z zakresu prawa administracyjnego (art. 1), załatwianych zarówno przez władze admin. rządowej tak ogólnej, jak wszystkie resorty szczególne, prócz wyraźnie, taxatywnie wyłączonych[1]), jak samorządu terytorialnego (a więc nie gospodarczego z art. 76 konst.). Zasadniczo więc ustawodawca polski wprowadza dewolucję w najszerszym rozmiarze do **ogólnego**[2]) postęp. administracyjnego w Polsce.

II) Stosuje się ona do wszystkich stadiów ogólnego postępowania administracyjnego, a więc **zarówno do I, jak i do II instancji**[3]). Zapatrywanie, wedle którego nie ma dewolucji w II instancji[4]) jest nie do utrzymania; wprawdzie postępowanie odwoławcze unormowane jest odrębnie w rozdz. XIII („odwołania i skargi incydentalne"), a ogólna klauzula z art. 94 każe stosować do decyzji odwoławczej „podobnie" przepisy rozdz. XII („Decyzje"), **nie** obejmując expressis verbis także art. 70 i poprzednich, jednakowoż nie należy zapominać o tym, że art. 68—70 mieszczą się w rozdziale XI zatytułowanym ogólnie „**Załatwianie spraw**", a wobec tego odnoszą się z natury rzeczy do **wszystkich** stadiów postępowania. Ponieważ zaś poza powyższym względem na systematykę rozporządzenia o postęp. administr., który — jak widzimy — nie może uzasadnić argumentacji przeciwnej, innych motywów przemawiających przeciw najszerszemu zastosowaniu dewolucji w ogólnym postęp. administr. brak, a zarówno ratio legis, jak i wzgląd na interes, tak publiczny jak stron, wymaga najszerszej wykładni, przeto w ślad za wzorem postępowania administr. w b. Austrii[5]) wypada opowiedzieć się przeciw ograniczaniu zastosowalności dewolucji tylko do I instancji. Jeżeli tak jest, to w konsekwencji należy zająć stanowisko, iż dewolucja stosuje się także w postępowaniu odwoławczym **ponowionym w wyniku kasacji**

są charakterystyczne; nb. jak widzieliśmy, art. 70 post. admin. odbiega w istotnych punktach od rozwiązania tego zagadnienia w prawie austriackim (choć się na nim opiera istotnie), z prawem francuskim ma natomiast związek bardzo luźny; nawiązuje bowiem do tych samych podstaw prawnych i powodowany jest tą samą intencją, ale operuje zgoła odmienną konstrukcją procesową.

[1]) Art. 112—116 pr. o postęp. admin. i ustawy związkowe (górnicza, o ubezp. społ., o postęp. karno-admin. i inne).

[2]) Nie zaś postęp. karno-administracyjnego i przymus. w administracji.

[3]) Panu *Prof. Bigo* dziękuję za cenne uwagi odnośnie tego problemu.

[4]) Wyraża je *Klimów* w swym koment. do post. admin. (Lwów, 1927, str. 53) Odmiennie: *Klonowiecki* (o. c. str. 79).

[5]) § 73 ust. 3.

trybunalskiej[1]); jeżeli mianowicie władza nie zachowa miesięcznego terminu do załatwienia sprawy (art. 89 prawa o N. T. A.), to skoro w wyniku kasacji aktu zaskarżonego do N. T. A. następuje wznowienie postępowania począwszy od czynności (aktu), która spowodowała uchylenie decyzji zaskarżonej[2]), a więc sprawa wraca do stadium postępowania odwoławczego (w którym — jak mówiliśmy — art. 70 ma zastosowanie), — nie ma przeszkód, by strona skorzystała swobodnie z prawa dewolucji[3]). O ile w literaturze i w judykaturze[4]) określa się termin z art. 89 prawa o N. T. A. jako „instrukcyjny", to nie jest to ścisłe o tyle, iż bezskuteczny jego upływ daje stronie pewne prawo, mianowicie dewolucji z art. 70 pr. o postęp. admin.[5]). Dalszą konsekwencją będzie teza, iż dewolucja ma identyczne zastosowanie w postępowaniu toczącym się przed wyższą instancją nie w trybie odwołania, ale właśnie w trybie dewolucji (o ile ona in concreto jest w ogóle możliwa); lege non distinguente nie ma bowiem żadnej podstawy do wyłączenia postępowania wyniklego z dewolucji, spod ogólnej zasady art. 68 ust. 4 wzgl. 5 tylko ze względu na dokonaną już raz dewolucję. Z punktu widzenia teoretycznego dewolucja może być powtarzana wielokrotnie w tym samym postępowaniu, a — prócz władzy naczelnej (ut. infra, IV) — charakter organizacyjny władzy działającej w trybie art. 70 ust. 2 i 3, jest pod omawianym kątem widzenia bez znaczenia. Natomiast w braku w tej mierze przepisu ustawowego należy dojść do wniosku, iż termin z art. 68 ust. 4 wzgl. 5 (albo ustalony przepisem szczególnym, VI[2]) liczy się na nowo od chwili przekaza-

[1]) Identyczne zapatrywanie wyraża *Pazdro* („Uwagi do art. 5 ust. o N. T. A." w Gaz. Sąd. Warsz. nr 16/1930).

[2]) Por. wyr. N. T. A. z 26.IV 1927 Zb. 1198 str. 379.

[3]) O ile chodzi o stosunek terminu z art. 89 zrawa o N. T. A. do terminów z art. 68 ust. 4 i 5 pr. o postęp. admin. por. niżej VI.

O ile chodzi o znaczenie ingerencji prezesa Rady Min. w trybie art. 89 ust. (3) pr. o N. T. A. por. *Baumgart-Habel* (koment. str. 97).

Zapatrywanie *Sarapaty* („Compte-Rendu" o. c. str. 220, odpow. na kwestionariusz), wedle którego przepis art. 89 pr. o N. T. A. „permet à la partie d'accélerer la décision" nie mogłoby się ostać, gdyby nie związanie go z art. 70 prawa o postęp. admin., którym trzeba koniecznie uwagi autora uzupełnić.

[4]) P. wyr. N. T. A. z 3.IX 1928 Zb. 1492 str. 492 i z 6.IX 1933 l. rej. 1214/30 (Zb. *Grzymały-Pokrzywnickiego* w Gaz. Admin. str. 354). Por. *Klonowiecki* (o. c. str. 81 uw.).

[5]) Por. w tym związku uwagi *Wasiutyńskiego* na temat tzw. „Mussvorschrift" w odróżnieniu od „Sollvorschrift" („Milczenie" o. c. str. CCIX).

Ponieważ termin miesięczny z art. 89 pr. o N. T. A. nie jest w praktyce niemal nigdy przestrzegany przez władze, przeto powyższe prawo strony oparte na art. 70 pr. o postęp. admin. może mieć pewną doniosłość praktyczną w systemie dekoncentracji.

nia sprawy wyższej instancji w trybie art. 70 ust. 2; wymaga tego pewność prawna i konieczna jasność w liczeniu terminów załatwienia, chociaż łączy się z tym nieunikniona niestety w tym systemie obawa podwojenia, ze szkodą dla interesu publicznego i tym więcej dla strony, terminu normalnego; zwalczyć tę obawę może tylko skutecznie prewencja instrukcyjna i represja służbowa.

III) Nie ma ona zastosowania w wypadkach z art. 71 (pozostawienia podania bez załatwienia wzgl. umorzenia sprawy wszczętej, w obu wypadkach z powodu braku podstawy prawnej lub faktycznej do merytorycznego załatwienia [1]).

---

[1]) Pogląd mój na rolę art. 71 w systemie polskiego prawa o postępowaniu administracyjnym wyraziłem w ekskursie specjalnym, ogłaszanym w postaci glossy w OPA z r. 1938, na który zwracam uwagę czytelnika jako na naturalne dopełnienie niniejszego studium.

Na tym miejscu zaznaczam jedynie, iż wbrew judykaturze NTA (OPA 2057-2059/37) stoję na stanowisku (któremu dałem już wyraz w „Zagadnieniach wybranych z praktyki administracyjnej" o. c. str. 96 n.). że zarządzenie z art. 71 nie ma bynajmniej prawnego charakteru decyzji (art. 72, 75, 80), lecz jest zarządzeniem porządkowym z art. 21 nie podlegającym zaskarżeniu w toku instancyj, że dalej zastosowanie art. 71 uzasadnia tylko prawna lub faktyczna niemożność załatwienia merytorycznego i że niewłaściwość władzy nie jest zdolna wywołać załatwienia w tym trybie, skoro zastosować art. 71 może tylko władza w zasadzie właściwa, gdyż postępowanie władzy niewłaściwej normuje art. ust. 3.

Wyrażony pod III) pogląd na wzajemnie wykluczający się stosunek dewolucji i trybu z art. 71 sformułował już słusznie *Hausner* (OPA 2059) także ze względu na systematykę rozdz. IX prawa o postęp. admin.

Natomiast o ile chodzi o stosunek fikcji wynikającej z konkretnych przepisów poszczególnych do trybu z art. 71, to w zasadzie sprzeczności, zanotowanej wyżej w odniesieniu do dewolucji, nie widzę; w braku możności prawnej lub faktycznej merytorycznego załatwienia, uzasadniającej zastosowanie art. 71, przez władzę właściwą, brak również zasadniczego warunku ziszczenia się odnośnej fikcji ustawowej; jeżeli więc np. zgłoszenie powstania stowarzyszenia zwykłego nie będzie odpowiadało ustawowym wymogom istotnym, albo zgłoszenie wystąpienia urzędnika ze służby państwowej nie będzie wykonane na piśmie etc. — sam upływ terminu ustawowego nie jest zdolny do wywołania skutków prawnych „milczenia" przewidzianych danym przepisem (czy to w sensie negatywnym, czy pozytywnym). Skonstruowanie przez ustawodawcę fikcji dla danego wypadku faktycznego, nie może n. zd. stworzyć większych praw dla strony, jak te, które dla niej wynikają w ogóle z prawa materialnego, bez względu na te czy inne postanowienia proceduralne (do których zalicza się konstrukcja fikcji, chociaż z reguły unormowana jest przepisami materialno-prawnymi). Dlatego właśnie prawna lub faktyczna niemożność merytorycznego załatwienia, wyłącza skorzystanie przez stronę z ustawowej fikcji i uzasadnia jedynie zastosowanie przez władzę czy to trybu z art. 2 ust. 3 (w razie jej niewłaściwości), czy to trybu art. 71 w pozostałych wypadkach omawianej niemożności. Zagadnienie to pozostawiam wynikom dalszej dyskusji naukowej.

IV) Nie ma ona zastosowania wtedy, gdy właściwa jest władza naczelna (centralna), czy to ratione materiae w I i ostatniej instancji (np. w sprawach pozbawienia obywatelstwa z mocy art. 2 ustawy z 31.III 1938 Dz. U. poz. 191), czy to — ze względu na hierarchiczną organizację [1]) — w charakterze władzy odwoławczej [2]).

V) Nie ma ona zastosowania w wypadkach, w których poszczególne przepisy prawne przewidują skutki szczególne na wypadek braku decyzji władzy w ciągu pewnego okresu czasu (art. 70 ust. 1). W tym punkcie uwidacznia się w szczególności widoczna kolizja pomiędzy dewolucją jako taką a fikcjami merytorycznego załatwienia (zarówno negatywnego, jak pozytywnego); ilekroć ustawodawca operuje instrumentem fikcji (ut infra), tylekroć ipso facto odpada zastosowalność dewolucji; np. wedle art. 41 ustawy z 14.VII 1925 o zakwaterowaniu wojska w czasie pokoju (Dz. U. poz. 681), jeżeli odwołanie od zarządzenia gminy o wciągnięciu mieszkania na listę pomieszczeń, zajmowanych na cele kwaterunku przejściowego, nie zostanie rozpoznana w ciągu 6 tygodni, zaskarżona decyzja traci moc prawną i pomieszczenie ulega (automatycznie) skreśleniu z listy wzgl. zwolnieniu z zajęcia; wedle zaś np. art. 11 ust. 1 rozp. Prez. Rzpl. z 24.VI 1927 o zagospodarowaniu lasów nie stanowiących własności państwa (Dz. U. poz. 504), jeżeli właściciel lasu w ciągu 2 miesięcy od przedstawienia planu urządzenia gospod. leśnego nie zostanie zawiadomiony o zatwierdzeniu go, może podjąć zamierzone w planie czynności gospodarcze. Szczególny skutek oparty na fikcji wyłącza więc konstrukcję ogólną dewolucji.

C. d. n.

---

[1]) Nie podzielam zapatrywania *Klimowa* (o. c. str 53) jakoby prawo dewolucji służyło stronie tylko wówczas, gdy dla danej kategorii spraw istnieje dalszy tok instancyj, jeżeli zaś sprawa zawisła u władzy instancyjnie „najwyższej dla tej kategorii spraw służyło jej tylko prawo zażalenia" z art. 15; art. 70 mówi co-prawo („przekazania sprawy do instancji wyższej"), ale mimo to okoliczność, czy dla danej kategorii spraw dana władza jest instancyjnie ostatnia, z jest dla wykonania prawa dewolucji z art. 70 n.zd. obojętna, byle nie była to instancja organizacyjnie ostateczna. Jest to zagadnienie raczej możliwości faktycznej, tj. czy istnieje w ogóle władza „wyższa" (choćby nie „instancyjnie"), gdyż dopiero w jej braku dewolucja z konieczności odpada. Określenie „instancyjnej" wyższości jest więc tu użyte nietrafnie. Ponadto art. 15 nie stwarza sam przez się żadnego „prawa zażalenia" mówi bowiem tylko o rodzajach podań, prawo to wynika z ustroju i organizacji władz.

[2]) P. *Hausner* (w „Gaz. Admin." str. 285/37).

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Publiczne znieważenie (art. 127 k. k.).

Ustalenie obiektywnej możliwości usłyszenia wypowiedzianych przez oskarżonego słów znieważających przez nieograniczoną liczbę osób nie wystarcza dla bytu przestępstwa z art. 127 k. k., albowiem ze względu na przepis art. 13 k. k. należy ustalić poza tym, że oskarżony miał bezpośrednio zamiar działania publicznego, bądź też, że powyżej przytoczoną możliwość usłyszenia jego słów przewidywał i na to się godził (22.XII 37 N 3 K 1296/37).

Pojęcie „osoby publicznego zaufania". Biegły sądowy jako osoba publicznego zaufania (art. 192 k. k.).

1. „Osobą publicznego zaufania" w rozumieniu art. 192 k. k. jest ten, kogo ogół obdarza zaufaniem nie z tytułu indywidualnych właściwości, lecz w oparciu o akt władzy publicznej, która przez powierzenie danej osobie pewnych funkcyj lub przez danie jej pewnego stanowiska stwierdza urzędowo jej wiarogodność w danym zakresie, nadajac jej przez to znamię osoby publicznego zaufania.

Celem, któremu służy art. 192 k. k., jest ochrona prawdziwości (w sensie zgodności z prawdą) poświadczeń, wydawanych przez osoby, które z mocy zajmowanego stanowiska korzystają z zaufania ogółu i których poświadczenia z tego powodu mają znamię wiarogodności.

2. Biegły sądowy jest osobą publicznego zaufania w rozumieniu art. 192 k. k. Ustanowienie biegłym sądowym przez prezesa Sądu Apelacyjnego (rozp. Min. Spraw z dn. 24.XII 1928 r. Dz. Ust. poz. 945) jest nadaniem tej osobie znamion osoby zasługującej w danym zakresie na zaufanie ogółu, a więc osoby publicznego zaufania (12 XI 37 N 1 K 552/37).

Różnica pomiędzy pozostawieniem w niebezpieczeństwie dla życia, a zadaniem śmierci przez pozostawienie w warunkach, w których śmierć nastąpić może. (Art. 225 k. k. i art. 14 k. k. w związku z art. 243 k. k.).

Przestępstwo z art. 243 k. k. wyczerpuje się już w samym porzuceniu w położeniu, grożącym niebezpieczeństwem i to jest ten skutek przestępczy, którego nastąpienie ocenia się według zasad art. 14 k. k. Jeżeli porzucenie takie stanie się powodem śmierci człowieka, to zastosowanie przepisu art. 243 k. k. może mieć miejsce tylko wówczas, gdy nie ma żadnych podstaw do przyjęcia winy (umyślnej lub nieumyślnej) spowodowania śmierci, jako skutku przestępnego. Przykład porzucenie noworodka bez podwiązania pępowiny w stodole i bez uzasadnionej nadziei, że zostanie on wzięty pod opiekę przez kogo innego (13.XII 37 N 3 K 1583/37). *St. Czerwiński.*

ORZECZNICTWO NAJW. TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Brak adresu strony i podpis maszynowy władzy na orzeczeniu.

Zarzuty wadliwości postępowania, polegające na niezaadresowaniu orzeczenia do strony i na zaopatrzeniu go jedynie w podpis maszynowy, nie mają istotnego znaczenia, jeśli tekst oskarżonego orzeczenia usuwa wszelką wątpliwość, że dotyczy ono skarżących, a okoliczności jego wydania lub doręczenia skarżącemu dowodzą, iż pochodzi ono od władzy właściwej (Teza wł. red.).

Wyrażając ubocznie te zasady, przy okazji rozstrzygnięcia zarzutów i ustalenia tez merytorycznych, N. T. A. powołał się na swe stanowisko zajęte w wyroku z 16.II 1934 r. l. rej. 8007/32, iż celem zaopatrzenia decyzji w podpis ręczny jest przede wszystkim osobiste stwierdzenie przez funkcjonariusza wymienionego w podpisie, że decyzja pochodzi od władzy przez niego reprezentowanej. Istotne znaczenie ma wobec tego nie własnoręczność podpisu sama przez się, lecz pochodzenie orzeczenia od danej władzy (Wyrok z 17.I 1938 l. rej. 1292/35).

Nieodpowiadanie względom pożytku społecznego jako przeszkoda do rejestracji stowarzyszenia.

1) Przez wyrażenie „nieodpowiadanie względom pożytku społecznego", zamieszczone w art. 20 prawa o stowarzyszeniach Dz. U. poz. 808/1932 między powodami odmowy rejestracji statutu stowarzyszenia, rozumieć należy nie sam brak korzyści społecznych, lecz niebezpieczeństwo przynoszenia szkody ze stanowiska społecznego (Teza).

2) Jeśli władza odmawiająca rejestracji, wskazała na momenty faktyczne, które uznała za miarodajne dla oceny, że istnieje przeszkoda do rejestracji statutu w powyższym ustawowym rozumieniu i ustalenie to nie ma cech dowolności ani nie jest sprzeczne z aktami, w zajętym przez władzę stanowisku nie ma nielegalności (Teza wł. red.).

3) Art. 2 prawa o stowarzyszeniach, w treści swej postanawiający, kto ma prawo łączyć się w stowarzyszenia i występować w charakterze założycieli itd., nie stoi na przeszkodzie odmowie rejestracji stowarzyszenia przez władzę, skoro dojdzie ona do wniosku, że ma w danym wypadku zastosowanie szczególny przepis art 20 (Teza wł. red.).

N. T. A. oddalając skargę strony na odmowę rejestracji stowarzyszenia, jako nieodpowiadającej względom pożytku społecznego, nie podzielił poglądu skargi jakoby władza mogła w myśl art. 20 prawa o stow. odmówić rejestracji statutu w tym jedynie wypadku, gdyby

było widoczne, że nowe stowarzyszenie nie będzie w możności wykonać swych zadań i jakoby wydana decyzja odmowna naruszała art. 2, 14 i 20 cytowanego prawa.

Zdaniem Trybunału zasadę wyrażoną w pkt. 1 da się wysnuć z przepisu art. 2 prawa o stow., określającego ogólne zasady prawa łączenia się obywateli w stowarzyszenia.

Zarzucone przez skarżącego naruszenie art. 14 w rozpatrywanej sprawie nie mogło mieć miejsca — zdaniem Trybunału — już z tego powodu, że odnosi się on do wypadków zakazu założenia stowarzyszenia z przyczyn tam wyszczególnionych, a władza w rozpatrywanym przypadku przyczyn tych nie stwierdziła.

Nawiązując do powyższych przesłanek Trybunał stwierdził, że w konkretnym wypadku władza w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wskazała na odpowiednie momenty faktyczne, które uznała za miarodajne dla oceny, że istnieje przeszkoda co do rejestracji w powyższym ustawowym rozumieniu, przy czym ustalenie władzy pozwanej nie nosi cech dowolności ani nie jest sprzeczne z aktami.

Jako na motyw odmowy władza pozwana wskazała na to, iż na obszarze, na którym stowarzyszenie ma być założone istnieje już szereg stowarzyszeń dla podobnych celów, iż zakładanie co raz to nowych stowarzyszeń o podobnych celach powoduje przerost tych organizacji, co w konsekwencji osłabia dalszy rozwój już istniejących stowarzyszeń. Przerost liczby ich musi przynosić uszczerbek w wydatkowaniu pieniędzy społecznych na odnośne cele z uwagi na zwiększone tym koszty administracji i w następstwie zabiegi o subwencje z funduszów publicznych (Wyrok z 24 maja 1938 l. rej. 3383/36).

Prawo do renty sierocej a związek małżeński rozłączony (separowany).

Na utratę prawa do renty sierocej po myśli art. 58 ust. 2 rozp. Prezydenta Rzplitej z 24 XI 1927 Dz. U. poz. 911 nie ma wpływu okoliczność, że związek małżeński, którego zawarcie utratę tę pociągnęło, został sądownie rozłączony (separowany) (Teza).

Ustalając tezę powyższą, N. T. A. wziął pod uwagę, że cytowany w tezie przepis postanawia, iż prawo do renty sierocej ustaje z powodu zawarcia związku małżeńskiego niezależnie od postanowień art. 56 tego prawa, a zatem, że ustaje ono mimo, że warunki wymagane do przyznania tej renty zachodzą. Wynika stąd, że już sam fakt zawarcia małżeństwa pociąga za sobą ustanie prawa do powyższej renty, a to — lege non distinguente — bez względu na okoliczność, czy osoba, w zasadzie uprawniona do renty, ma wskutek małżeństwa zapewnione utrzymanie, czy pozostaje z drugim małżonkiem we wspólności małżeńskiej i t. p. (Wyrok z 14.I 1938 l. rej. 3839/35).

W. Czapiński

KRONIKA

ADMINISTRACJA

Medal P. Prezydenta Rzplitej na pamiątkę złotych godów małżeńskich. Mstwo Spraw Wewn. na życzenie Kancelarji Cywilnej Prezydenta Rzplitej zakomunikowało władzom podległym w piśmie okólnym z 15.IV br., iż wnioski o nadanie medalu na pamiątkę złotych godów małżeńskich winny być kierowane przez osoby zainteresowane do właściwych urzędów wojewódzkich, które po skrupulatnym zbadaniu sprawy i zaopiniowaniu przesyłać je będą bezpośrednio Kancelarii Cywilnej.

Podobny tryb załatwienia należy stosować i do innych podobnych spraw (trzymanie do chrztu synów obywateli itd.), w których P. Prezydent decyduje według Swego osobistego uznania.

Utworzenie Wydziału Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwgazowej w Biurze Wojskowym. Minister Spraw Wewn. zarządzeniem z 4 IV br. utworzył w Biurze Wojskowym Wydział Obrony Przeciwlotniczej i Przeciwgazowej (znak Wydziału: „Wojsk-opl.").

Wydział ten obejmuje sprawy związane z przygotowaniem obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej.

Statut „Wydawnictwa Administracji Spraw Wewnętrznych". Mstwo Spr. Wewn. przygotowało projekt statutu nieskomercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego p. n. „Wydawnictwa Administracji Spraw Wewnętrznych".

Zadaniem przedsiębiorstwa jest obsługa resortu Spraw Wewn. w zakresie wszelkiego rodzaju wydawnictw dla potrzeb służbowych tego resortu, w szczególności przeznaczonych do pogłębiania teoretycznej i praktycznej wiedzy administracyjnej i policyjnej oraz wyrabiania jednolitej ideologii administracyjnej.

Przedsiębiorstwo wydaje Gazetę Administracji, Przegląd Policyjny, Na Posterunku, Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Gazetę Śledczą oraz Zbiór Zarządzeń Ministerstwa Spraw Wewnętrz., jako też w miarę potrzeby inne wydawnictwa, wynikające z potrzeb resortu oraz wykonuje roboty drukarskie w zakresie tegoż resortu.

Projekt wspomnianego statutu został skierowany do Ministerstwa Skarbu i Najwyższej Izby Kontroli celem uzgodnienia.

Kina dźwiękowe małego typu. Wobec wprowadzenia na rynek przez PAT nowego typu małych aparatów projekcyjnych dźwiękowych

„Movector Super 16 AEG“ o taśmie niepalnej wąskiej, dostępnych — zarówno ze względu na swą cenę (około 2.600 zł), jak i urządzenia — dla szerszego grona zainteresowanych, a przy tym dobrej jakości oraz wobec zaopatrzenia tych aparatów w dostateczną ilość odpowiednich filmów polskich względnie w Polsce kopiowanych—Min. Spraw Wewn. okólnikiem Nr 20 z 15.IV br. zarządziło, iż należy popierać otwieranie kin z aparatami opisanego wyżej typu w miejscowościach, gdzie nie ma w ogóle żadnego teatru świetlnego (miasteczka, wsie) i udzielać w tym celu odpowiednich zezwoleń na przedsiębiorstwa kinowe z siedzibą stałą. Przed uruchomieniem przedsiębiorstwa lokal winien być zbadany ze stanowiska bezpieczeństwa publicznego.

Należy wydawać zezwolenia na imprezy wędrowne poza ewent. kontyngentem ustalonym przez Urzędy Wojewódzkie dla ich województw i nie licząc się z ewent. konkurencją dla już istniejących przedsięwzięć wędrownych, korzystających z aparatów niższego pod względem jakości typu.

W pozwoleniu, oprócz innych warunków, musi być zamieszczony warunek wyświetlania filmów jedynie aparatami wskazanego w pozwoleniu typu. Nadto należy zawsze stawiać warunek wyświetlania tylko takich filmów, które albo posiadają tekst mówiony wyłącznie polski, albo nie zawierają tekstu mówionego w ogóle.

Powyższe wskazówki nie stoją oczywiście na przeszkodzie odmowie pozwolenia z uwagi na osobę petenta lub inne specjalne okoliczności.

Wyświetlanie na pokazach zamkniętych filmu produkcji krajowej p. t. „Poświęcenie domu Zw. Zaw. Prac. Samorz. Teryt. R. P.“. Centralny Zarząd Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego R. P. zwrócił się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o pozwolenie na wyświetlanie na bezpłatnych pokazach zamkniętych na całym obszarze R. P. filmu p. t. „Poświęcenie domu Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego R. P.“ — długości 320 m.

Min. Spraw Wewn., po zbadaniu filmu tego, pismem okólnym z 5.IV br. powiadomiło władze podległe, że nie ma zastrzeżeń przeciw wyświetlaniu go na zamkniętych pokazach bezpłatnych na terenie R. P.

Wartość depozytowa obligacyj 5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej Mstwo Spraw Wewn. pismem okólnym z 20.IV br. podało do wiadomości i stosowania pismo Mstwa Skarbu z 17.IV br. w sprawie wartości depozytowej obligacyj 5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej.

W myśl tego pisma obligacje pożyczki mogą być przyjmowane przez władze, urzędy, przedsiębiorstwa i zakłady państwowe jako wadia przy przetargach oraz jako kaucje na zabezpieczenie wszelkiego rodzaju umów oraz zaliczek wypłacanych na dostawy i roboty rządowe, jak również na zabezpieczenie udzielonych przez Skarb Państwa kredytów akcyzowych, celnych i transportowych. Wartość depozytową (wadialną

i kaucyjną) rzeczonych obligacyj ustalono na 85 za 100 zł wartości imiennej.

Do czasu wydania subskrybentom oryginalnych obligacyj 5% Pożyczki Obr. Przlot (obligacje wydane będą do 1.XII 1939 r.) pokwitowania na wpłatę całkowitej należności z tytułu zadeklarowanej subskrypcji (tzw. pokwitowania subskrypcyjne) mogą być zastępczo przyjmowane na kaucje i wadia według tej samej wartości depozytowej, co i oryginalne obligacje, (85 za 100 zł) przy zachowaniu warunków bliżej w tym piśmie sprecyzowanych.

Korki do straszaków. W sprawie tej pismem okólnym z 24.IV br. Mstwo Spraw Wewn. po poroz. się z Mstwami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu wyjaśniło, że opłata stemplowa od pozwoleń na sprzedaż korków do straszaków wynosi 5 zł, o ile sprzedaż ta będzie prowadzona jako niesamodzielne przedsiębiorstwo handlowe; od pozwolenia na prowadzenie samodzielnego przedsiębiorstwa wynosi 40 zł, do której dochodzi 10% dodatek.

Osoby, posiadające pozwolenie na handel bronią i amunicją, mogą się również trudnić sprzedażą korków do straszaków bez uzyskania na to specjalnego pozwolenia i nie są w związku z tym obowiązane do składania dodatkowych opłat stemplowych.

Na przykrywkach na zewnętrznej stronie pudełek, mieszczących korki do straszaków winien być—celem ułatwienia władzom kontroli—umieszczony adres wytwórni przy wskazaniu władzy, która udzieliła zezwolenia na produkcję.

W miejscach sprzedaży skrzynki względnie pudełka, zawierające korki do straszaków, winny być składane w specjalnym miejscu zdala od towarów łatwopalnych, które zagrażają w wypadkach eksplozji szybkim rozszerzaniem się pożaru.

Ulgi dla właścicieli koni w ponoszeniu świadczeń w naturze. Wobec zachodzącej konieczności przyznania dalszych przywilejów właścicielom koni, świadczącym na rzecz p. w. konnego, wynikającej z potrzeb związanych z interesami obrony Państwa, Mstwo Spraw Wewn. okólnikiem Nr 19 z 20.IV br. zarządziło stosowanie, w odniesieniu do wymienionych właścicieli koni, również ulg przy nakładaniu świadczeń w naturze (szarwarku), a więc zarówno świadczeń w robociźnie pieszej bądź zaprzęgowej, jak również przypadającej do uiszczenia równowartości pieniężnej.

W przyznawaniu tych ulg, jako też zwolnień od obowiązku dostarczania podwód gminnych, należy traktować również poborowych (ochotników) kawalerii, odbywających zasadniczą służbę wojskową z własnymi końmi.

Wymienione ulgi (zwolnienia) przysługiwać mają przez cały czas trwania zasadniczej służby wojskowej, odbywanej z własnym koniem, nawet podczas chwilowej niezdolności konia do służby wojskowej (choroba, uszkodzenie), a również i w czasie ustalonych przerw w jej odbywaniu, przypadających między poszczególnymi okresami ćwiczeń. Wła-

ściciel koni traci przyznane uprawnienia do ulg (zwolnień) w razie zdyskwalifikowania konia do wykonywania służby wojskowej i nieprzedstawienia innego konia, nadającego się do służby w kawalerii.

Rozp. wojewody lwowskiego o konserwacji robót regulacyjnych. Zainteresowani ministrowie ostatnio zatwierdzili rozporządzenia wojewody lwowskiego o konserwacji robót regulacyjnych:

a) kanału Bucowskiego — w powiatach: przemyskim i mościskim,

b) osuszenia gruntów nad Wisłoczyskiem w gromadach Łukawiec i Palikówka w powiecie rzeszowskim,

c) oszuszenia gruntów w gromadach Krasne i Załęże. w pow. rzeszowskim,

d) na potoku Czarna, w powiecie rzeszowskim.

„Dzień Spółdzielczości". Wzorem lat ubiegłych związki spółdzielcze urządzają w dn. 11.VI rb. obchód „Dnia Spółdzielczości".

W związku z tym Mstwo Spraw Wewn. pismem okólnym z 24.IV br. zwróciło się do władz podległych, aby — o ile nie będą stały na przeszkodzie względy bezpieczeństwa, porządku i spokoju publicznego — władze ustosunkowały się przychylnie do organizowanych w tym dniu przez komitety „Dnia Spółdzielczości" zgromadzeń, widowisk, zabaw itp. imprez.

Spłata zaliczek na uposażenie. Pismem okólnym z 7.IV br. Ministerstwo podało władzom podległym do wiadomości i stosowania zarządzenie prezesa Rady Min. z 5.IV br., wstrzymujące na czas od 1.V do 30.IX 1939 r. potrącania rat na spłatę zaliczek na uposażenie osobom (pracownikom kontraktowym), które dopełnią obywatelskiego obowiązku subskrypcji wewnętrznej pożyczki na cele rozbudowy lotnictwa i artylerii przeciwlotniczej.

Wstrzymanie potrącania dotyczy tylko zaliczek, o których przyznanie wniesiono prośbę do 29.III 1939 r. i winno być ograniczone do wysokości rat subskrybowanej pożyczki wewnętrznej.

Odznaki dla niektórych instytucyj. Mstwo Spraw Wewn. decyzjami z 20.IV br. udzieliło następ. instytucjom w Warszawie:

1) Legii Inwalidów Wojennych Wojsk Polskich im. gen. J. Sowińskiego;

2) Kołu Ochotników b. 205 pp. im. Jana Kilińskiego;

3) Związkowi Zawodowemu Pracowników Kolejowych Rzplitej Polskiej; — pozwolenia na ustanowienie i używanie odznak według specjalnych wzorów.

Rozwiązanie zrzeszenia wolnomularskiego. Minister Spraw Wewn. zarządzeniem z 20.IV br. rozwiązał spółkę p. n. „Grundstücksverváltungsgeselschaft" jako zrzeszenie zależne od wolnomularstwa i jednocześnie zarządził likwidację wymienionego zrzeszenia.

Dane statystyczne Ministerstwa Spr. Wewn. odnoszące się do filmów zagranicznych za 1938 rok

KRAJ POCHODZENIA FILMU	Filmy przywiezione		Filmy ocenzurowane: dopuszczone do wyświetlenia publicznego: pełnoprogramowe od 1500 metr.		małe do 1500 metr.		Razem		zabronione do wyświetlenia publicznego: pełnoprogram. od 1500 metr.		małe do 1500 metr.		Razem		Ocenzurowane i dozwolone do wyświetlania publ. z podziałem na dozwolone i niedozwolone dla młodzieży: dozwolone dla młodz.		niedozwolone dla młodz.		Ilość wydanych kopii dalszych do filmów dźwięk. ocenzur. i dozwol. do wyświetl. publ.	
	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.	ilość film.	ilość metr.
Ameryka	434	594390	189	433663	128	32811	317	466474	16	35615	4	1267	20	36885	267	378141	50	88333	94	88399
Anglia	41	38255	11	24417	3	345	14	24762	1	2289			1	2289	12	20450	2	4312	26	10856
Austria	7	17386	6	14546			6	14546	1	2500			1	2500	5	11846	1	2700		
Holandia	3	292			3	292	3	292							3	292				
Francja	53	137909	47	118366			47	118366	6	16350			6	16350	27	67018	20	51348		
Niemcy	62	107939	37	94213	21	4883	58	99096	3	7326			3	7326	46	75900	12	23196	1	120
Szwajcaria	1	140			1	140	1	140							1	140				
Sowiety	1	2880							1	2880			1	2880						
Włochy	6	16149	6	15549			6	15549							5	12971	1	2578		
Węgry	1	2417	1	2417			1	2417							1	2417				
Produkcja składana	73	37666	1	2650	72	34641	73	37291							73	37291				
Kopie wykonane w kraju																			3320	3942009
Ogółem	682	955423[1])	298	705821	228	73112	526	778933[2])	28	66963	4	1267	32	68230[1])	440	606456	86	172467	3441	4041384

[1]) W tym sprowadzono:
Pozytywów do 1 kopii filmów . . . 290 m 311133
" " dalszych kopii filmów 121 " 99343
Negatywów filmów 271 m 544947

[2]) Razem ocenzurowano filmów 558 m 848410

SAMORZĄD

Uregulowanie tytułu własności nieruchomości będących w posiadaniu gmin miejskich po b. gromadach i innych organizacjach stanowych. W celu uregulowania spraw powyższych Mstwo Spraw Wewn. pismem z dnia 15.IV 1939 Nr SS. 50/765-5 zwróciło się do Wojewodów (oprócz woj. zachodnich, południowych i woj. śląskiego) prosząc o nadesłanie swych uwag i wniosków. Treść pisma Min. jest następująca:

„W jednej z gmin miejskich, położonej w obrębie woj. centralnych, toczy się od kilku lat spór pomiędzy zainteresowaną gminą, a mieszkańcami włączonej do miasta gromady wiejskiej, a dotyczący ustalenia tytułu własności do nieruchomości, położonej niegdyś na obszarze gromady, a obecnie znajdującej się w obrębie miasta i użytkowanej przez nie zgodnie z przeznaczeniem tej nieruchomości na cele publiczne (rzeźnia). W wyniku procesu Sąd Najwyższy orzekł, iż decyzja Wojewody uznająca na zasadzie art. 4 dekretu z dnia 4.II 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. poz. 140) sporny majątek za prawo własności gminy, nie miała podstawy prawnej w tym przepisie, odnosi się on bowiem do majątku gmin, a nie gromad i że mienie gromadzkie, jak to wynika z p. 2 art. 271 ustawy o organizacji zarządu guberníi b. Król. Polskiego (t. II Zb. Pr.) utrzymanego w mocy przez przepis art. 75 i ust. (2) art. 80 ustawy z dnia 23.III 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294), w pewnych warunkach może stanowić współwłasność członków gromady wiejskiej, a nie własność tej gromady, jako jednostki samorządu terytorialnego. Spór zatem w przedmiocie prawa własności do nieruchomości gromadzkiej jest sporem o prawa prywatne i na mocy art. 2 K. P. C. ulega rozstrzygnięciu przez sądy powszechne. Stwierdzić też należy, że pomimo charakteru mienia, o którym jest mowa, przeznaczonego i użytkowanego przez miasto na cele publiczne, ściśle związane z ustawowymi obowiązkami gminy miejskiej, nie ma również dostatecznej podstawy do wydania orzeczenia administracyjnego w trybie art. 78 ustęp (2) ustawy z 1933 r., przepisy te bowiem odnoszą się do majątków i praw majątkowych, posiadanych w chwili wejścia w życie ustawy przez gromady. Poza tym ust. (2) art. 78 dopuszcza przejście majątku gromady jedynie na właściwą terytorialnie gminę w i e j s k ą o ile ze względu na przeznaczenie majątku jest on niezbędny do normalnego funkcjonowania administracji t e j gminy, a w opisanym na wstępie wypadku sporna nieruchomość położona jest w obrębie miasta i przez nie użytkowane.

W tym stanie rzeczy, aby położyć kres skomplikowanemu sporowi, należałoby przyznać miastu tytuł własności omawianej nieruchomości jedynie w drodze ustawodawczej. Pragnąc zorientować się, czy na obszarze Państwa nie ma też w innych miastach tego rodzaju nieruchomości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przed przystąpieniem do ustawowego uregulowania powyższego zagadnienia zażądało za pośrednictwem wojewodów odpowiedniego materiału informacyjnego i statystycznego.

Interesujące Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zagadnienie, dotyczyłoby ustawowego bezpłatnego przekazania miastom:

1) nieruchomości, stanowiących niegdyś własność gromad, a będących obecnie w faktycznym posiadaniu gmin miejskich, przy czym chodzi tu tylko o nieruchomości, służące celom publicznym i nie mające ustalonego tytułu własności.

Wyłączone byłyby natomiast te nieruchomości, w stosunku do których realizowane są prawa użytkowników;

2) nieruchomości, położonych w obrębie miasta, a zupełnie nieużytkowanych, nie posiadających ustalonego tytułu własności i będących również niegdyś własnością gromad lub innych organizacji stanowych lub nieruchomości, powstałych drogą składek, opłat publicznych, a nie posiadających wyraźnego tytułu własności.

Statystyka wyników wyborów do rad miejskich. W celu wszechstronnego zapoznania się z wynikami wyborów do rad miejskich M. S. W. pismem z dn. 14.IV 39 nr SS. 76/13-4 zwróciło się do Wojewodów z prośbą o nadesłanie następujących dodatkowych informacyj.

Z przepisów art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63 poz. 480) wynika, iż wyborca może głosować na nazwiska kandydatów danego okręgu wyborczego bez względu na to, na jakich listach nazwiska te są umieszczone, respektowana więc jest w ten sposób zasada wolnych list.

Ze względów natury zasadniczej Mstwo Spraw Wewn. interesuje się czy i w jakim stopniu praktycznie przepis ten znalazł zastosowanie w głosowaniu na radnych miejskich.

Ponadto, Mstwo Spraw Wewn. zależnie od okoliczności, czy wybory odbędą się czy też już odbyły się, zażądało następujących danych statystycznych (dla miast wydzielonych i niewydzielonych):

1) ilu wybranych (radnych) piastowało mandaty radnych w poprzedniej kadencji,

2) ilu radnych jest w wieku do 40 lat i ilu powyżej.

Wybory uzupełniające do rad powiatowych—wyjaśnienie. W piśmie do Urzędu Woj. w Toruniu z dn. 16.III 1939 r. Nr S. S. 76/16-1 Mstwo Spraw Wewn. udzieliło następującego wyjaśnienia w sprawie wyborów uzupełniających do rad powiatowych:

Art. 101 ust. (1) ustawy z dn. 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) przewiduje zarządzenie przez wojewodę wyborów uzupełniających do rady powiatowej w ciągu 30 dni po utracie mandatów przez niektórych radnych powiatowych z powodu odnowienia kolegium wyborczego, obejmującego tylko jedną gminę, wskutek rozwiązania albo zakończenia kadencji danej rady gminnej względnie miejskiej.

Jakkolwiek powyższy przepis ujęty jest w ustawie w sposób kategoryczny i nie pozostawia zarządzenia wyborów uzupełniających do

uznania wojewody, to jednak zarządzenie i dokonywanie wyborów uzupełniających pod koniec kadencji rad powiatowych, gdy nie przewiduje się już zwoływania posiedzeń tych rad, byłoby oczywiście bezprzedmiotowe.

Podzielając stanowisko Wojewody Pomorskiego w tym względzie Min. Spraw Wewn. wyraziło zgodę, ażeby wybory uzupełniające do rad powiatowych na skutek przeprowadzenia nowych wyborów do rad miejskich nie były zarządzane w tych wszystkich powiatach, w których z góry jest wiadomo, że przed upływem kadencji rad powiatowych, posiedzenia tych rad nie będą już zwoływane, a ograniczyć się do zarządzenia wyborów uzupełniających tylko w tych powiatach, w których okaże się potrzeba zwołania rady powiatowej na posiedzenie jeszcze przed upływem jej kadencji.

Interpretacja przepisów, dotyczących tymczasowych prezydentów miast. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pismem z dn. 27.IV 1939, Nr SS. 35/26-5 wyjaśniło, że radny miejski, będąc powołany na stanowisko tymczasowego przełożonego gminy, nie jest członkiem Zarządu Miejskiego w rozumieniu art. 37 ustawy samorządowej (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294 z 1933 r.)—nie stosują się więc do niego ograniczenia z ust. (6) tego artykułu. Nie traci on zatem mandatu radnego miejskiego, ale z uwagi na intencje cytowanego przepisu art. 37 ustawy samorządowej w związku zwłaszcza z ust. (4) art. 35 tej ustawy nie może wykonywać mandatu radzieckiego w okresie sprawowania urzędu Tymczasowego Prezydenta Miasta. Na ten czas w jego miejsce w skład radnych wchodzi zastępca z tej samej listy, z której on został wybrany do rady miejskiej.

„Incompabilitas" mandatu radnego ze stanowiskiem administratora gmachu, należącego do gminy. Mstwo Spraw Wewn. rozpatrywało odwołanie kierownika jednej ze szkół, który został wybrany na zastępcę radnego m. Warszawy (czyli na radnego dzielnicowego). Prezydent miasta orzekł, że kierownik ten nie może pełnić mandatu, gdyż niezależnie od swych funkcyj administracyjno-gospodarczych, które sprawuje jako kierownik szkoły w myśl art. 18 statutu publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 14, poz. 194 z 25.XI 1933) — ma on zlecone przez gminę m. Warszawy, jako właściciela nieruchomości, administrowanie całym majątkiem szkolnym, za co pobiera osobne wynagrodzenie od gminy. Zlecenie to stworzyło między kierownikiem tym a gminą stosunek prywatno-prawny, powodujący zobowiązanie dla miasta, a zatem w myśl wyraźnego przepisu art. 11, ustęp (3), w związku z art. 33 ustęp (2) ustawy z 16.VIII 1938 (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 479) — kierownik ten nie może objąć mandatu tak długo, dopóki stosunki te trwają. Podzielając to stanowisko, Mstwo Spraw Wewnętrznych, pismem z dn. 27.IV 1939, Nr SS. 35/30-6 — odwołania nie uwzględniło.

Zatwierdzenie regulaminu Wojewódzkiej Kasy dla wdów i sierot po urzędnikach samorządowych w województwie poznańskim. Decyzją z dnia

31.III 1939 r. Nr S. S. 41/127-12, na podstawie § 120 ust. 1 pkt. 5 ordynacji prowincjonalnej z dn. 29.VI 1875 r. w brzmieniu ustawy z dn. 22.III 1881 r. (Zb. u. pr. str. 233), Mstwo Spraw Wewn. zatwierdziło nowy regulamin Wojewódzkiej Kasy dla wdów i sierot po urzędnikach samorządowych w województwie poznańskim z zastrzeżeniem pewnych zmian, głównie natury ubezpieczeniowo-technicznej, wynikających z wydanej w tym względzie opinii Mstwa Opieki Społecznej, przy równoczesnym podaniu do wiadomości właściwych organów Wojewódzkiego Związku Samorządowego Poznańskiego szeregu uwag do poszczególnych przepisów tego regulaminu.

Nazwy kont czekowych w P. K. O. niektórych gmin wiejskich w wojew. południowych. Zarząd jednej z gmin na terenie województw południowych, zawiadomił Ministerstwo Spraw Wewn. o posiadanym w P. K. O. numerze konta czekowego, nadsyłając równocześnie blankiet nadawczy z wydrukowanym tytułem konta: „Zarząd Miejski".

W związku z tym Mstwo Spraw Wewnętrznych oznajmiło pismem z dn. 19.IV 1939 r. Nr SF. 92/14/103, że w tych gminach, na które w myśl art. 82 ust. (4) ustawy samorządowej z 1933 r. rozciągnięto moc ustawy gminnej z dn. 12.VIII 1866 roku, a które, jak zainteresowana gmina, zachowały w myśl art. 82 ust. (5) ustawy samorządowej dotychczasowe uprawnienia finansowe i posiadane historyczne nazwy „miast" i „miasteczek", organem zarządzającym i wykonawczym jest „Zarząd gminny" i pod takim tytułem powinno być otworzone konto w P. K. O.

Zakupy artykułów sanitarnych dla szpitali samorządowych w Zrzeszeniu Gospodarczym Samorządu Terytorialnego. Zarządzeniem z dnia 29.IV br. nr SG. 94-153/1, opartym na § 37 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 29.I 1937 r. o dostawach i robotach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz instytucyj prawa publicznego (Dz. U. R. P. nr 13, poz. 92) Minister Spraw Wewn. zezwolił związkom samorządowym na udzielanie Gospodarczemu Zrzeszeniu Samorządu Terytorialnego, spółdzielni z org. odp. w Warszawie, ul. Dobra nr 28 zamówień z wolnej ręki na dostawę artykułów sanitarnych do szpitali samorządowych.

W związku z zakupami kredytowymi artykułów sanitarnych w wymienionym Zrzeszeniu Ministerstwo wydało specjalne pismo okólne z dnia 29.IV br. nr SG. 94-153/2. Doszło mianowicie do wiadomości Ministerstwa, że dyrekcje szpitali samorządowych występują do Gospodarczego Zrzeszenia Samorządu Terytorialnego o kredytową dostawę artykułów opatrunkowych i leczniczych na rachunek otwarty, bez dostarczenia materiału wekslowego, a to z tego względu, że organa związków samorządowych wzbraniają się przed wystawianiem weksli.

Ponieważ Gospodarcze Zrzeszenie Samorządu Terytorialnego, nie będąc instytucją finansową, nie jest w możności wykonywać kredytowych zamówień na rachunek otwarty bez materiału wekslowego, a szpitale samorządowe powinny być zaopatrzone w dostateczny za-

pas środków opatrunkowych i leczniczych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwróciło się do Wojewodów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych o wydanie zalecenia związkom samorządowym, by nie czyniły trudności swoim szpitalom w uzyskiwaniu — w granicach kredytów budżetowych, w miarę potrzeby i możliwości nawet zwiększonych, — zamówień na kredyt wekslowy i wystawiały potrzebne w tym celu weksle.

Zatwierdzenie herbu miasta Białej Krakowskiej. Na podstawie art. 4 ust. (3) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach i pieczęciach — w brzmieniu obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 października 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 2, poz. 6. z 1939 r.) Minister Spr. Wewn. zarządzeniem z dn. 16.III 1939 r. wydanym po porozumieniu się z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdził herb miasta Białej Krakowskiej w następującej postaci:

W polu zielonym dwie róże czerwone w pas, każda o pięciu płatkach, przedzielonych zielonymi listkami.

Jeden wizerunek zatwierdzonego herbu pozostanie w przechowaniu Zarządu Miejskiego miasta Białej Krakowskiej, drugi identyczny — w przechowaniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Odmówienie nadania herbu powiatowemu związkowi samorządowemu. Na podstawie art. 4 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13.XII 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach i pieczęciach w brzmieniu obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 12.X 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 2, poz. 6 z 1939 r.) — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych po porozumieniu się z Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego decyzją z dn. 14.IV 1939 r. Nr SS. 32/217-1 odmówiło nadania powiatowemu związkowi samorządowemu s . . . . . herbu, zaprojektowanego przez organa ustrojowe tego związku, z następujących powodów:

Powiaty dzisiejsze mają inny charakter prawny, niż powiaty w dawnej Polsce, które były okręgami podziału sądowo-administracyjnego. Te powiaty herbów własnych nie używały. W heraldyce polskiej nie ma zatem tradycji używania herbów przez powiaty i nadanie dzisiaj powiatowemu związkowi samorządowemu herbu byłoby pozbawione wszelkiego uzasadnienia historycznego.

Toteż i dzisiejszy powiat s . . . . . nie był jednostką terytorialną „herbową" w dawnej Rzeczypospolitej. Wyjaśniły to Wydziałowi Powiatowemu: a) Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie w piśmie z dnia 16.VII 1933 r. i b) Archiwum miasta Lwowa w piśmie z dnia 3.VIII 1933 r. A zatem powiat dzisiejszy nie miał i nie ma herbu historycznie uzasadnionego w rozumieniu ustawy, który można byłoby powiatowi zatwierdzić. Wobec tego powiat mógłby tylko otrzymać herb z nadania. Istotnie, właściwe władze wystąpiły o nadanie powiatowi herbu dawnego województwa bełzkiego. Wniosek ten nie zasłu-

guje na uwzględnienie, ponieważ nadanie powiatowi dawnego herbu wojewódzkiego byłoby niesłuszną i niczym nieuzasadnioną, „degradacją" tego herbu, tym bardziej nieuzasadnioną, że nie gorsze prawo do tego herbu, niż powiat s . . . . ., mają wszystkie inne powiaty na terytorium dawnego województwa bełzkiego. Dawne województwo bełzkie obejmowało powiaty: bełzki, lubaczowski (niekiedy uważane za jeden), grabowiecki, horodelski od 1531 i ziemię buską. Terytorium to dziś również obejmuje kilka powiatów, z których każdy mógłby sobie rościć takie samo prawo do herbu województwa bełzkiego, jak powiat s . . . . . Idąc konsekwentnie w tym kierunku trzeba by wszystkim powiatom nadać herby ich dawnych województw, co niewątpliwie nie było by intencją ustawodawcy, zwłaszcza, że w takim razie herby powiatów na pewnych obszarach nie różniłyby się niczym od siebie, co byłoby sprzeczne z istotnym ich celem.

Z WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO

Budżet Powiatowego Zw. Samorządowego w Kaliszu na r. 1939/40. Wydatki zwyczajne preliminowane zostały na r. 1939/40 w kwocie 783.313 zł (w r. 1938/39 wynosiły 848.675 zł). Wydatki zwyczajne stanowią 86,7% ogółu wydatków budżetowych. Z tego na Zarząd ogólny wypada 92.261 zł, (10.2% wydatków ogólnych), na spłatę długów 41.292 zł (4,7%), na drogi i place 276.338 zł (30,6%), na oświatę 21.400 zł (2,4%), na kulturę i sztukę 5.200 zł (0,6%), na zdrowie publiczne 95.657 zł (10,6%), opiekę społeczną 11.314 zł (1,3%), popieranie rolnictwa 102.876 zł (11,4%), popieranie przemysłu i handlu 6.000 zł (0,6%), bezpieczeństwo publiczne 15.500 zł (1,6%), świadczenia na rzecz innych związków samorządowych 84.730 zł (9,4%).

Wydatki nadzwyczajne wynoszą 123.010 zł, z tego na Zarząd ogólny 5.000 zł, na remont domu w Opatówku 6.510 zł, na drogi i place publiczne 82.500 zł, na oświatę 20.000 zł, na kulturę (budowę domów ludowych) 3.500 zł, na budowę studni 2.000 zł, na popieranie przemysłu i handlu 3.500 zł.

Dochody zwyczajne Związku wynoszą 906.413 zł i pokrywają zarówno wydatki zwyczajne jak i nadzwyczajne. Z tego przypada: na majątek komunalny 26.297 zł, na subwencje i dotacje 37.961 zł, na zwroty 29.503 zł, na opłaty administracyjne 9.314 zł, opłaty za korzystanie z urządzeń komunalnych 35.950 zł, dopłaty 1.000 zł, udział w podatkach państwowych 76.500 zł dodatki do podatków państw. 325.700 zł, (36,1% ogółu dochodów), podatki samoistne 360.391 zł, tj. 40% ogółu dochodów (z tego: podatek gruntowy 360.241 zł). Różne: 3.797 zł. Sytuację finansową powiatu kaliskiego w latach 1927/28—1939 ilustruje tabelka następująca:

Rok	Wykonanie budżetu	%
1927/28	1.090.000 zł	68
1928/29	1.595.000 „	100
1929/30	1.340.000 „	84

Rok	Wykonanie budżetu	%
1930/31	960.000 zł	60
1931/32	985.000 „	62
1932/33	675.670 „	42
1933/34	755 023 „	47
1934/35	904.060 „	57
1935/36	784.250 „	48
1936/37	634.395 „	40
1937/38	951.537 „	60
1938/39	968.455 „	61
1939/40	906.323 „	56

Z WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Budżetowe posiedzenie Rady Powiatowej w Świeciu. W końcu lutego br. odbyło się budżetowe posiedzenie Rady Powiatowej w Świeciu. Głównym tematem obrad było uchwalenie budżetu Powiatowego Związku Samorządowego na rok 1939/40.

W wyniku rzeczowej dyskusji uchwalono jednogłośnie w całości budżet administracyjny na rok 1939/40 w wydatkach i dochodach w kwocie zł 539.640.

Spośród uchwalonych wydatków zasługują na podkreślenie: kredyt na utrzymanie dróg w wysokości zł 185.779, na oświatę—w wysokości zł 10.540, na zdrowie publiczne—w wysok. zł 66.655, na opiekę społeczną — w wysok. zł 6.361, na popieranie rolnictwa — w wysok. zł 21.460, na bezpieczeństwo publiczne—w wysok. zł 8.000, na Fundusz Obrony Narodowej — zł 1.000, na kupno sztandaru dla miejscowego garnizonu — w wysok. zł 2.000.

Na zapomogi dla gmin wiejskich na pokrycie niedoborów budżetowych zapreliminowano kwotę zł 12.000, a na rzecz Starostwa Krajowego Pomorskiego z tytułu podatku krajowego kwotę zł 50.124.

Na jednego mieszkańca przypada zwyczajnych wydatków według budżetu na rok 1939/40 zł 5,63, na 1 km dróg powiatowych przypada zł 699 podatku drogowego.

Poza tym Rada Powiatowa uchwaliła przystąpić do Pomorskiego Związku Międzykomunalnego dla spraw letniskowo-turystycznych oraz postanowiła zlikwidować zakład dla starców i rozszerzyć sierociniec powiatowy.

Obrady stały na bardzo wysokim poziomie.

Kursy przysposobienia oświatowego młodzieży do obrony narodowej w powiecie świeckim. Kursy przysposobienia oświatowego młodzieży do obrony narodowej w powiecie świeckim w roku 1938/39 zorganizowało i prowadziło nauczycielstwo szkół powszechnych przy wydatnej pomocy władz administracyjnych, samorządów oraz władz szkolnych i Powiatowej Komendy P. W. i W. F. W okresie sprawozdawczym czynnych było na terenie powiatu takich kursów 115, z czego dla młodzieży męskiej 101 i 14 dla młodzieży żeńskiej. Na kursach tych pracowało bezinteresownie 214 pracowników oświatowych, z czego 180

nauczycieli szkół powszechnych, 2 nauczycieli szkół średnich, 5 księży, 23 instruktorów p. w. i w. f. i 4 innych. Na kursy uczęszczało ogółem młodzieży 2.313, w tym młodzieży męskiej 2.085 i 228 młodzieży żeńskiej. Praca na kursach trwała od połowy listopada 1938 r. do końca marca 1939 r.

Świadczenia rzeczowe dla tych kursów uregulowały w własnym zakresie samorządy gminne. Pomocy naukowych dla kursów dostarczyły częściowo władze szkolne.

Praca na kursach odbywała się według programów Kuratorium Okręgu Szkoln. Pom. i Instytutu Oświaty Dorosłych w Warszawie. Wszystkie kursy pozostawały pod opieką pedagogiczną Inspektoratu Szkolnego świeckiego, obwodowego instruktora oświaty pozaszkolnej, gminnych instruktorów O. P., Pow. Komendy P. W. i W. P. w Świeciu n/Wisłą oraz wydatną opieką moralną i materialną powiatowych i gminnych władz administracyjnych i samorządowych.

Nauka na kursach odbywała się zasadniczo w lokalach szkolnych, dwa razy w tygodniu, po trzy godziny dziennie, w godzinach od 18 — 21. Wszystkim uczestnikom kursów, którzy ukończyli kursy z wynikiem pomyślnym, wydane zostały odpowiednie świadectwa.

Powiat świecki w liczbach. Powiat świecki zajmuje obszar 1.533,3 km. kw.

Pod względem administracyjnym powiat podzielony jest na 14 gmin wiejskich i 2 gminy miejskie.

Według spisu ludności z 1931 r. powiat liczył ogółem 88.639 osób, z czego na ludność wiejską przypada 75.239 osób (84,9%) oraz na ludność miejską 13.400 osób (16,1%).

Gęstość zaludnienia wynosi 57,9 osób na 1 km kw.

Gospodarstw rolnych jest (dane z r. 1936):

do 2	ha	2.654	gospodarstw	tj. 29%
od 2 — 5	„	2.553	„	„ 27%
od 5 — 30	„	3.236	„	„ 35%
od 30 — 50	„	697	„	„ 7%
ponad 50	„	169	„	„ 2%

Podział ludności według zawodów przedstawia się następująco:

z rolnictwa żyje około . .	66%	ludności
z handlu	4%	„
z komunikacji	5%	„
z przemysłu i handlu . .	16%	„
inne	9%	„

Pod względem rodzaju gleby powiat podzielić można na 3 części jak:

1) pas nadwiślański, biegnący wzdłuż Wisły, pod względem jakości gleby najlepszy,

2) pas środkowy, biegnący na południe od toru kolejowego Chojnice — Laskowice i na północny zachód od toru Bydgoszcz — Tczew, posiada glebę średnią, przeważnie żytnio-buraczaną,

3) pozostała część powiatu wybitnie piaszczysta, w 75% zalesiona i słabo zaludniona.

Ogólny obszar ha wynosi 156.743 z tego opodatkowanych ha 146.294.

Obciążenie jednego ha według budżetu na rok 1938/40 wynosi:

a) podatkami samoistnymi zł 1.24,

b) dodatkami do podatków państw. zł 1.78.

Na jednego mieszkańca przypada wydatków zwyczajnych według budżetu na rok 1939/40 zł 5,63.

Na terenie powiatu znajduje się zakład elektryczny pod nazwą „Elektrownia Okręgowa w Gródku Sp. Akc.", której turbiny poruszane są siłą wodną. Elektrownia ta dostarcza prądu do oświetlenia znacznej części miast i osiedli województwa pomorskiego.

Z innych zakładów przemysłowych, znajdujących się na terenie powiatu, wymienić wypada: 31 gorzelni, 33 młyny, 26 tartaków, 5 cegielni, 1 cukrownia, 18 mleczarń i 9 suszarni ziemniaków.

Stan liczebny bezrobocia przedstawia się następująco:

1) pobierający zasiłki ustawowe:

a) w okresie zimowym ca 890 osób,

b) w okresie letnim ca 60 osób,

2) zarejestrowanych bezrobotnych jest około 4.890 osób w okresie zimowym i około 1.500 osób w okresie letnim. W okresie zimowym bezrobotni częściowo zatrudnieni są przez Komitet Pomocy Zimowej, w okresie letnim zaś znaczna część jest zatrudniona na robotach publicznych, prowadzonych przaz związki samorządowe (drogi) i inne instytucje państwowe (kolej).

Sieć dróg w powiecie przedstawia się następująco: dróg państwowych jest 108.422 km, wojewódzkich 50.440 km, powiatowych 270.639 km, gminnych 54.480 km, wojskowych 6.200 km.

Wymiar opłat drogowych na rok bieżący wynosi zł 186.800 czyli przypada na 1 km dróg powiatowych zł 690.

Szkół powszechnych na terenie powiatu jest 122, z czego III stopnia 10, II stopnia 13, I stopnia 99. Sal szkolnych jest 250, w tym wynajętych 6.

Na terenie powiatu świeckiego czynnych jest 5 ośrodków zdrowia subwencjonowanych przez Powiatowy Związek Samorządowy.

Poza tym Powiatowy Związek Samorządowy prowadzi we własnym zarządzie Publiczny Szpital i Zakład Opieki Społecznej.

Z WOJEWÓDZTWA WOŁYŃSKIEGO

Posiedzenie Wołyńskiej Rady Wojewódzkiej. Dnia 9 marca br. odbyło się w Łucku posiedzenie Wołyńskiej Rady Wojewódzkiej pod przewodnictwem wojewody Al. Hauek-Nowaka. Obecni byli członkowie Rady i Wydziału Wojewódzkiego, przedstawiciele władz II instancji, samorządu gospodarczego i instytucyj kredytowych, wicewojewoda i wyżsi urzędnicy Urzędu Wojewódzkiego.

Zagaił zebranie wojewoda, poruszając w swym przemówieniu najistotniejsze zagadnienia, interesujące województwo, zwłaszcza z dziedziny gospodarczej i samorządowej. Następnie nacz. Filipiński wygłosił referat z dziedziny zagadnień samorządowych, inż. Buczyński i inż. Świetlicki mówili o zagadnieniach rolnych, p. Czerwiński o działalności Wydziału Wojewódzkiego.

W dyskusji poruszono m. in. sprawy kolejowe, pomocy dla m. Kowla, potrzeb miast niewydzielonych, opłat telefonicznych i budowy szkół. Uchwalono szereg wniosków zgłoszonych przez kuratora w sprawach szkolnych, jak również rezolucje w sprawie przymusowego ubezpieczenia gradowego; upoważniono wojewodę do dysponowania samorządowym funduszem popierania budowli wodnych, zaopiniowano projekt rozporządzenia w sprawie regulacji kanałów, przyjęto do wiadomości sprawozdanie z wykonania budżetu Wydziału Wojew. za r. 1937/38 i budżetu na rok 1939/40, wybrano przedstawiciela do Komisji Rozpoznawczej, wreszcie uchwalono wolne wnioski w sprawie przydziału drzewa z lasów państwowych na budowę domów ludowych i w sprawie budowy sieci łaźni na wsi.

Z ZAGRANICY

Instytut Międzynarodowy Prawa Publicznego wydaje co roku przegląd ustawodawstwa z całego świata, dotyczący zmian ustaw konstytucyjnych, prawa wyborczego, organizacji i funkcjonowania naczelnych organów państwowych jako też praw obywatelskich. Obecnie ukazał się tom z datą 1938 roku[1]), obejmujący materiał od połowy roku 1937 do połowy roku 1938. Ogłoszony materiał zawiera teksty odnośnych norm w języku francuskim, bądź w całości, bądź w obszernym streszczeniu. Korespondenci Instytutu z niektórych krajów podali swój materiał w formie opisowej. Tom za rok 1938 obejmuje 400 stron druku i zawiera materiał dotyczący 18 krajów. Ponadto zawiera on informacje o składzie i pracach Instytutu w czasie sesyj odbytych w roku 1937, notatkę biograficzną o zmarłym w 1937 r. wybitnym prawniku F. Fleinerze, następnie artykuł o ogólnej sytuacji międzynarodowej i Lidze Narodów oraz o trudnościach, jakie napotyka praca tej instytucji. Wreszcie dodatek do wydawnictwa zawiera przegląd wszystkich parlamentów świata i rzut oka na ich skład oraz niektóre zasady prawa wyborczego.

W odniesieniu do krajów europejskich rocznik podaje następujące materiały:

1) **Austria.** Ustawa z 14 lipca 1937 r. Nr 227 o wcieleniu milicji Frontu Patriotycznego do Armii Federalnej, jako też ustawa z 17 sierpnia 1937 Nr 280 o utrzymaniu spokoju, bezpieczeństwa i porządku publicznego; ustawy stały się nieaktualne wskutek zmiany stosunków politycznych. Rocznik podaje brzmienie ustawy z 13 marca 1938 r. ogł. w Nr 25 Dziennika Pr. austr. o połączeniu Austrii z Rzeszą Niemiecką. Ustawa ta postanawia, że odtąd Austria stanowi kraj Rzeszy, wyznacza na 10 kwietnia plebiscyt dla potwierdzenia tego połączenia, przy czym w plebiscycie uczestniczą wszystkie osoby „rasy niemieckiej" mężczyźni i kobiety, w wieku ponad 25 lat. W plebiscycie decyduje zwyczajna większość głosów.

2) **Belgia**. Projekt ustawy o utworzeniu Rady Stanu podzielonej na sekcje: legislacyjną i administracyjną znalazł się na stole obrad parlamentu.

Referent tego działu rocznika zwraca uwagę na interesujący objaw, że obok instytucyj prawa publicznego (państwo, prowincje, gminy, zakłady publiczne) oraz przedsiębiorstw o charakterze prywatnym, mnożą się organizacje o charakterze mięszanym, w których inicjatywa rządowa i prywatna, interes ogólny i interes specjalny łączą się i harmo-

[1]) Annuaire de L'institut International de droit public. 1938 (Paris 1939).

nizują. W Belgii nazywają te urządzenia organizacjami parastatalnymi („obokpaństwowe"). Organizacyj takich jest coraz więcej, a ustawa upoważnia władzę wykonawczą do regulowania nad nimi kontroli w drodze dekretów królewskich. Dotyczy to głównie organizacyj subwencjonowanych przez państwo lub takich, w których skarb państwa jest zainteresowany lub też które przedstawiają „interes publiczny" np. Bank Narodowy Belgijski, fundusze gwarancyjne oraz umorzenia długów publicznych, zakłady kredytowe hipoteczne oraz popierania gospodarki narodowej, stowarzyszenia i związki, mające na celu opiekę nad sierotami, inwalidami wojennymi, opiekę nad dziećmi i młodzieżą, zapobieganie bezrobociu, popieranie lotnictwa, turystyki itd.

3) **Bułgaria**. Dekrety z mocą ustawy z 21 października 1937 r. oraz 5 i 29 stycznia 1938 r. o wyborach do Izby Posłów (sobranie). Czynne prawo wyborcze przysługuje mężczyznom oraz kobietom zamężnym, rozwiedzionym lub wdowom, którzy ukończyli 21 lat. Wojskowym oraz członkom żandarmerii, policji, straży celnej itp., wreszcie uczniom szkół średnich nie służy prawo wyborcze. Każdy okręg wybiera jednego posła. Bierne prawo wyborcze mają mężczyźni, którzy ukończyli 30. rok życia, uczynili zadość obowiązkowi wojskowemu lub służby pracy (zostali od tych obowiązków zwolnieni), posiadają wykształcenie w zakresie szkoły powszechnej oraz wykonują określony zawód. Nie mogą być wybrani funkcjonariusze państwa (nie wyłączając ministrów) oraz wszystkie osoby, które pobierają stałe wynagrodzenia ze źródeł rządowych lub samorządowych, chyba, że w określonym przez ustawę momencie zrezygnują z odnośnych funkcyj.

Dekret wylicza szereg wypadków, w których posłowie tracą mandat (nadużycie funkcyj poselskich w celach zysku, przekupstwo przy wyborach itd.).

4) **Estonia.** Ustawa konstytucyjna z 3 września 1937 r. Dz. Pr. Nr 71 (I postanowienia ogólne, II Prawa i obowiązki obywateli, III Naród, IV Prezydent Rzeczypospolitej, V Rząd republiki, VI Reprezentacja narodu, VII Legislacja, VIII Traktaty, IX Budżet, X Kontrola Państwa, XI Wymiar sprawiedliwości, XII Samorząd, XIII Obrona narodowa, XIV Zmiana konstytucji).

Konstytucja liczy ogółem 150 artykułów.

Parlament składa się z Izby posłów i z Rady Narodowej. Izba Posłów wybierana jest w drodze wyborów powszechnych, równych, bezpośrednich i tajnych. Rada Narodowa składa się z członków z wyboru (przedstawiciele samorządów oraz różnych organizacyj) oraz z członków z urzędu (Naczelny Wódz, reprezentanci wyznań, rektorzy szkół wyższych. prezes Banku Narodowego).

Ponadto Prezydent Rzplitej mianuje 10 członków. Do Rady Narodowej mają prawo należeć byli prezydenci republiki oraz byli naczelni szefowie armii w czasie wojny. Obie Izby razem tworzą Zgromadzenie Narodowe. Prezydent Republiki wybierany jest na podstawie głosowania powszechnego spośród kandydatów przedstawionych przez obie Izby parlamentu oraz przez delegatów samorządów lokalnych.

5) **Finlandia.** Ustawa z 31 maja 1937 r. w sprawie zmiany regulaminu wewnętrznego Izby Posłów, a dotycząca kontroli nad Powszechnym Zakładem Emerytalnym.

6) **Francja.** W ustawie z 30 czerwca 1937 r. Gabinet Chautemps otrzymał pełnomocnictwa (do 31 sierpnia 1937 r.) dla wydawania dekretów w sprawach gospodarczych. Dekrety te miały być w ciągu trzech miesięcy złożone parlamentowi w celu ratyfikacji.

Wydano na podstawie tej ustawy m. in. dekret o nacjonalizacji przemysłu wojennego, o zakazie otwierania nowych magazynów a pris unique, o zwalczaniu hazardu, o przeciwdziałaniu zwyżce cen.

Ustawa z 24 stycznia 1937 r. Dziennik Praw poz. 1614 o ustanowieniu kasacyjnych trybunałów wojskowych na czas wojny.

Ustawa z 5 kwietnia 1937 r. Dziennik Praw poz. 3923 dotyczące odpowiedzialności cywilnej personelu wychowania publicznego.

7) **Węgry.** Ustawa Nr XIX z 24 lipca 1937 r. o rozszerzeniu uprawnień regenta (w zakresie władzy ustawodawczej, wyznaczenia kandydatów na następcę), opróżnienia się stanowiska regenta oraz nowych wyborów. Regenta wybiera Zgromadzenie Narodowe złożone z członków Izby Deputowanych i Izby Wyższej.

8) **Litwa.** Ustawa konstytucyjna z 11 lutego 1938 r. Rozdział I postanowienia ogólne, II obywatelstwo, III prawa i obowiązki obywateli. IV wyznania, V rodzina i macierzyństwo, VI wychowanie publiczne, VII praca, VIII gospodarstwo narodowe, IX zdrowie i opieka społeczna, X Prezydent republiki, XI parlament, XII rząd, XIII ustawy, XIV budżet, XV interpelacje, XVI organizacja administracji rządowej, XVII wymiar sprawiedliwości, XVIII obrona narodowa, XIX kontrola państwa, XX zmiana konstytucji, XXI postanowienia końcowe.

Konstytucja liczy ogółem 156 artykułów.

Sejm jest jednoizbowy, wybierany na lat 5, w drodze głosowania powszechnego, bezpośredniego, równego i tajnego oraz reprezentacji proporcjonalnej. Prezydent republiki wybierany jest na lat 7 przez reprezentantów wybieranych na podstawie osobnej ustawy.

9) **Rumunia.** Dekret z 8 marca 1938 r. Nr 1124 dotyczący rewizji wpisów obywatelstwa uzyskanych podstępnie lub omyłkowo. Dekret ustala, które osoby należy uważać za pełnoprawnych obywateli rumuńskich, a które prawo to utraciły. Dekret zawiera specjalne przepisy dotyczące Żydów.

Konstytucja z 27 lutego 1938 r. (Tytuł I terytorium Rumunii, II Prawa i obowiązki Rumunów, Rozdział 1: obowiązki, Rozdział 2: prawa; III Władze: 1) król, 2) przedstawicielstwo Narodu, 3) rząd i ministrowie, 4) Rada Ustawodawcza, 5) Wymiar sprawiedliwości, 6) Departamenty i gminy, IV Finanse, V Armia, VI Postanowienia ogólne, VII Rewizja konstytucji, VIII Postanowienia końcowe.

Konstytucja liczy ogółem 100 artykułów:

Parlament jest dwuizbowy i składa się z Izby Posłów oraz Senatu.

Parlament wybierany jest w głosowaniu tajnym, obowiązkowym, z uwzględnieniem reprezentacji zawodowej. Czynne i bierne prawo wyborcze wymaga ukończenia 30 lat oraz wykonywania zawodu w za-

kresie rolnictwa, pracy ręcznej, handlu i przemysłu oraz zawodów wolnych.

Senat składa się z członków mianowanych przez króla, z członków wchodzących z mocy prawa (członkowie rodziny królewskiej, przedstawiciele wyznań), oraz senatorów wybieranych przez reprezentacje w drodze głosowania tajnego i obowiązkowego.

Dekret z 30 marca 1938 r. Nr 1422 o rozwiązaniu partyj i organizacyj politycznych.

Dekret z 30 marca 1938 r. 1421 o Radzie Koronnej (ciało doradcze pod przewodnictwem króla, złożone z powołanych przez króla dygnitarzy państwowych, kościelnych, wojskowych oraz innych wybitnych osobistości).

10) **Niemcy.** Ustawa z 9 marca 1937 r. o ochronie granic państwa upoważnia Ministra Spraw Wewnętrznych do stosowania odwetu wobec obywateli obcych państw.

Ustawa z 9 grudnia 1937 r. o ustroju i zarządzie wolnego miasta Hamburga (na czele zarządu stoi „Statthalter" czyli namiestnik Rzeszy. Administracja dzieli się na rządową i samorządową. Namiestnik może wydawać dekrety z mocą ustawy w granicach ustawodawstwa państwowego).

Dekret kanclerza z 4 lutego 1938 r. o dowództwie sił zbrojnych (przekazuje naczelne dowództwo kanclerzowi, przeprowadza ścisłą centralizację w obrębie istniejących dotąd: naczelnej komendy sił zbrojnych, ministerstwa wojny, szefostwa sztabu generalnego oraz tzw. Wehrmachtsamt).

Ustawa z 13 marca 1938 r. o powrocie Austrii do Rzeszy. Austriacka ustawa z 13 marca 1938 r.[1]) (Dziennik Praw Austr. Nr 25) zostaje uznana za ustawę Rzeszy. Kanclerz przeprowadzi ujednolicenie ustawodawstwa, a właściwi ministrowie wydadzą zarządzenia w zakresie sądownictwa i administracji.

Rozkaz kanclerza z 13 marca 1938 r. do Gauleitera Bürckel'a w sprawie przygotowania na 10 kwietnia plebiscytu w związku z przyłączeniem Austrii.

Rozkaz kanclerza z 15 marca 1938 r. w sprawie przysięgi służbowej urzędników austriackich (Żydzi zostali wykluczeni).

Rozkazy kanclerza: z 15 marca 1938 r. w sprawie ustanowienia zarządu w Austrii, — z tejże daty w sprawie wprowadzenia w Austrii ustawodawstwa Rzeszy (m. in. dotyczącego ograniczeń Żydów, jedności partii z państwem, namiestnika, wykonania planu czteroletniego), — z 16 marca 1938 r. o ustanowieniu komisarza Rzeszy dla włączenia Austrii (niemiecki minister spraw wewnętrznych z prawem subdelegacji na specjalnego komisarza, który podlega równocześnie ministrowi dla planu czteroletniego).

11) **Z. S. R. R.** Regulamin wyborów delegatów do Rady Najwyższej Z. S. R. R., aprobowany przez komitet wykonawczy centralny 7 lipca 1937 r. Wybory delegatów są powszechne (18 lat), równe (dla

[1]) Patrz wyżej pod „Austria".

mężczyzn i kobiet), bezpośrednie i tajne. Wojskowym przysługuje bierne i czynne prawo wyborcze. Kandydatów przedstawiają okręgi (1 delegat na 300.000 mieszkańców).

REFORMA USTROJU M. PARYŻA.

Ustrój administracyjny Paryża był do niedawna bardzo skomplikowany. Kompetencje Rady Miejskiej i prefekta nie były określone w sposób ścisły. Rada Miejska nie ograniczała się do funkcyj normatywnych i kontrolnych, lecz mieszała się także do spraw czysto administracyjnych i wykonawczych. Prefekt był równocześnie urzędnikiem rządowym, merem Paryża i administratorem departamentu.

Pewne sprecyzowanie i rozgraniczenie funkcyj tych organów przyniósł dekret Prezydenta Republiki z dnia 22 kwietnia 1939 roku. Dekret ten rozgranicza kompetencje prefekta i Rady w sposób dość podobny do zasad polskiego ustawodawstwa samorządowego. Rada Miejska jest ciałem stanowiącym i kontrolującym, a prefekt—organem zarządzającym i wykonawczym. (Przyjęto więc teorię t. zw. samorządowego podziału władz). Różnica między tym przepisem, a nasza ustawa z 23 marca 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego i ustawa o samorządzie miasta Warszawy z 16.VIII 1938 — polega na tym, że Paryż ma Zarząd Miejski tylko jednoosobowy i nie zna Zarządu Kolegialnego.

Uzasadnienie dekretu z 22 kwietnia 1933 jest bardzo interesujące; mówi ono m. in.: „W dziedzinie finansów państwowych ściśle są rozgraniczone uprawnienia władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej uważamy, że należy ustalić analogiczny podział kompetencji dla Paryża i departamentu Sekwany, których administracja i finanse swą złożonością i rozmiarami zbliżają się o wiele bardziej do administracji rządowej, jak do prowadzenia spraw innych związków samorządowych". Niewątpliwie jedna z głównych przyczyn wydania dekretu był stały od wielu lat deficyt m. Paryża.

Dekret zastrzega dla Rady Miejskiej szerokie uprawnienia w dziedzinie budżetowej, a mianowicie prawo uchwalania preliminarzy budżetowych według poszczególnych paragrafów; obowiązek zatwierdzania przez Radę „virenonts" między poszczególnymi paragrafami.

Postanowienia dekretu są z wielu stron mocno atakowane, jako zamach na samorząd stolicy. Jednakże prezes komisji budżetowej Rady Miejskiej i długoletni (od lat 20) działacz samorządowy paryski radny François Latour broni dekretu i uważa go za korzystny dla autorytetu organów miejskich. Szybkiego uregulowania, zdaniem p. Latour, wymaga także i kwestia pracownicza w samorządzie Paryża.

W. N.

BIBLIOGRAFIA

Barliński Kazimierz mgr: **Czynności korespondencyjne**. Organizacja i technika pracy biurowej, praca zbiorowa pod redakcją *Wł. Balińskiego*, zeszyt VI. Warszawa 1938 r. Część 1 stron 38 formatu A4, część 2 stron 51. Instytut Naukowy Organizacji i Kierownictwa.

W części 1 pracy jest mowa o podziale prac korespondencyjnych, o odbiorze, sortowaniu i otwieraniu przesyłek, o znakowaniu i przydziale wpływów oraz ich rejestrowaniu, a następnie o dostarczaniu pism na miejsce przeznaczenia oraz o planowaniu i kontroli prac związanych z załatwianiem wpływów, wreszcie omówiono w części 1 niektóre elementy merytorycznego załatwiania korespondencji, jak argumentację, styl i konstrukcję listów. W części 2 pracy przedstawiono sprawę sporządzenia czystopisów, używania kopert, powielania, organizacji pracy maszynistek i stenotypistek oraz omówiono poszczególne elementy ekspedycji pism

Bocheński Aleksander, Łoś Stanisław, Bączkowski Włodzimierz: **Problem polsko-ukraiński w Ziemi Czerwieńskiej**. Drugi nakład. Warszawa 1938 r., stron 243. Wydawca „Polityka". Skład główny: „Biblioteka polska". Warszawa, Nowy Świat 23/25.

Praca składa się z trzech części. część I w opracowaniu *A. Bocheńskiego* mówi o problemie politycznym Ziemi Czerwieńskiej. Autor wykazuje fiasko dotychczasowej polityki asymilacyjnej w stosunku do Ukraińców, bazującej na twierdzeniu, że Ukraińcy nie są narodem pełnowartościowym; autor dowodzi konieczności ułożenia wzajemnych stosunków polsko-ukraińskich we wschodniej Małopolsce na poszanowaniu odrębności narodowej i dopuszczenia do swobodnego rozwoju kulturalnego. Część II w opracowaniu *St. Łosia* omawia problem gospodarczy Ziemi Czerwieńskiej. Autor wskazuje na wielkie zaniedbanie gospodarcze omawianego rejonu, nawołuje do poszanowania ukraińskiego dorobku gospodarczego oraz do tworzenia specjalnych parytetowych syndykatów polsko-ukraińskich. Część III w opracowaniu *Wł. Bączkowskiego* mówi o prometeiźmie polskim, rozumiejąc przez to ruch wyzwoleńczy narodów Rosji południowej w oparciu o Polskę.

Bryczkowski Leon: **Słownik techniczny angielsko-polski**. Tom II H — R. Warszawa 1938 r., stron dwułamowych 436. Nakładem wydawnictwa Słownictwo Techniczne, Warszawa ul. Sienna 46.

Domański Ludwik, adwokat, członek Komisji Kodyfikacyjnej: **Instytucja kodeksu zobowiązań**. Komentarz teoretyczno-praktyczny. Część szczególna. Zeszyt I. Warszawa 1938 r., stron 192 + VI. Księgarnia Wydawnictw Prawniczych Marian Ginter Warszawa, ul. Kapucyńska 1.

Całość pracy, której ukazał się obecnie zeszyt I, ma się składać z 4—6 zeszytów. W zeszycie I omawia autor w oparciu o tekst obowiązującego prawa o zobowiązaniach oraz w oparciu o projekty i uzasadnienia Komisji Kodyfikacyjnej następujące instytucje: sprzedaż, zamianę, darowiznę, najem i dzierżawę.

Dubnow Szymon: **Historia Żydów.** Kraków 1939 r., stron 292. Nakładem dr Szymona Seidena.

Praca składa się z dwóch części. W części I opisuje autor dzieje Żydów od początku istnienia do czasów zburzenia większych ośrodków żydowskich w Palestynie i Babilonie (okres wschodni). W części II daje autor zarys dziejów Żydów w Europie w wiekach średnich, w czasach nowożytnych i najnowszych. Praca została przełożona z rosyjskiego na język polski przez *Zofię Erlichową i Cecylię Słapakową*.

Giertych Jędrzej: **O wyjście z kryzysu.** Warszawa 1938 r. stron 357. Zakład drukarski St. Michalski Warszawa, Nowogrodzka 28.

W książce tej przedstawia autor postawę i cele tzw. ruchu narodowego.

Hofmokl-Ostrowski Zygmunt dr (syn): **Kodeks postępowania karnego**. Warszawa 1938 r., stron 192. Zakłady graficzne „Pionier", Warszawa, Marszałkowska 111.

Broszura zawiera jednolity tekst kodeksu postępowania karnego uwzględniający nowelę z dnia 28 listopada 1938 r.

Kirkor Teodor, mgr doc.: **Wody wgłębne m. st. Warszawy i okolicy.** Odbitka z tomu XVIII czasopisma „Gaz, Woda i Technika Sanitarna". Stron dwułamowych 18 formatu A^4.

Jest to wydanie w formie broszury referatu wygłoszonego na XX Zjeździe Gazowników, Wodociągowców i Techników Sanitarnych Polskich w Katowicach i Chorzowie w 1938 r. W referacie tym omawia autor poziomy i właściwości chemiczne pokładów wody znajdujących się na rozmaitej głębokości terenu, na którym wznosi się stolica.

Mantel Adam dr, Małecki Bronisław, Bielobradek Tadeusz: **Polskie ustawodawstwo dewizowe**. Dodatek nr 4 czerwiec 1938 r. Strony 835 — 883. Skład główny: Bank Spółdzielczy Skarbowców z o. o. Warszawa, Marszałkowska 149.

Dodatek nr 4 zawiera okólniki i wyjaśnienia Komisji Dewizowej, instrukcję Ministerstwa Poczt i Telegrafów z dnia 21 maja 1938 r. w sprawie wykonywania przez urzędy pocztowe przepisów o obrocie pieniężnym z zagranicą oraz o obrocie krajowym i zagranicznym środkami płatniczymi oraz wydane ostatnio instrukcje w sprawach turystycznych przez Polski Instytut Rozrachunkowy.

Missuna Olgierd i Woliński Stefan, wiceprokuratorzy S. A. w Warszawie: **Konkluzje aktów oskarżenia według kodeksu karnego z 1932 r.** Warszawa 1939 r., stron 239. Marian Ginter, Księgarnia Wydawnictw Prawniczych, Warszawa, Kapucyńska 1.

W nawiązaniu do § 101 regulaminu prokuratorskiego określającego ogólnie jak winien być opisany czyn przestępny, autorzy zebrali w swej pracy materiał ilustrujący praktycznie jak w akcie oskarżenia itp. powinno wyglądać dokładne określenie zarzucanego czynu. Ze względu na swój przedmiot praca ta dotyczy nie tylko działalności prokuratury, lecz również śledztwa i dochodzeń przeprowadzanych przez administrację państwową i jej organa.

Wyrobisz Brunon ks. dr: **Zagadnienie mniejszości narodowych na Wołyniu.** Lwów 1938 r., stron 11. Druk Tow. „Biblioteka Religijna" Lwów, Zygmuntowska 4.

W broszurce tej przypomina autor systematyczną akcję rusyfikacyjną prowadzoną na Wołyniu w XIX wieku przez rządy carskie oraz wskazuje na konieczność opracowania i zrealizowania planu ponownego rozbudzenia i wzmocnienia żywiołu polskiego na Wołyniu.

Komisje wyborcze według ordynacji wyborczej do Sejmu. Obóz Zjednoczenia Narodowego. Stron 15.

Broszura zawiera przystępny wykład przepisów w Komisjach wyborczych.

Kultura narodowa istotą Polski. Obóz Zjednoczenia Narodowego, oddział propagandy, stron 27.

Broszura oświetla w sposób popularny stan zagrożenia naszej kultury oraz w nawiązaniu do uchwał Rady Naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego z sierpnia 1938 r., wskazuje na konieczność zorganizowanego upowszechnienia kultury polskiej.

Obrona Państwa. (Materiał do przemówienia). Obóz Zjednoczenia Narodowego, oddział propagandy. Stron 23.

Broszura wykłada w sposób popularny podstawowe elementy przygotowania Państwa i społeczeństwa na wypadek wojny, a w końcu zwraca się z apelem o przeprowadzanie zbiórek na Fundusz Obrony Narodowej.

Prawo elektryczne. Stron 38. Nakładem Związku Gmin Województwa Śląskiego.

Broszura zawiera tekst ustawy elektrycznej z dnia 21.III 1922 r., tekst rozporządzenia wykonawczego ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31.X 1934 r., projekt śląskiej ustawy elektrycznej na obszar województwa śląskiego wraz z uzasadnieniem projektu ustawy, wreszcie skorowidz przepisów prawnych odnoszących się lub zazębiających o prawo elektryczne.

Przepisy o noszeniu strojów i odznaczeń w święta 3 Maja i 11 Listopada podczas przyjęć i wystąpień oficjalnych. (Opracowano przez referat spraw orderowych i etykietalnych w Prezydium Rady Ministrów), Warszawa 1938 r., stron 18 formatu A^6. Drukarnia Państwowa, Miodowa 22.

Skład osobowy Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, listopad 1938 r., stron 32. Drukarnia Państwowa.

Broszura zawiera: 1) skład Prezydium Senatu, 2) spis senatorów w porządku alfabetycznym, 3) spis senatorów wybranych według województw, 4) spis senatorów powołanych przez Prezydenta

Rzeczypospolitej oraz 5) spis zastępców senatorów.

Tymczasowy regulamin Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Kadencja V. Warszawa 1938 r., stron 142. Drukarnia Państwowa.

Broszura zawiera tekst wymienionego w tytule regulaminu z uwzględnieniem wprowadzonych doń zmian uchwałami z dnia 27.III 1936 r., 17.II 1937 r., 17.XII 1937 i 28.XI 1938 r. Broszura zawiera ponadto przedruk ustawy konstytucyjnej oraz ordynacji wyborczej do Senatu.

Uchwały Rady Naczelnej O. Z. N Sesja pierwsza 19, 20, 21 maja 1938 roku. Obóz Zjednoczenia Narodowego. Oddział Propagandy. Stron 31.

Broszura zawiera teksty wymienionych w tytule uchwał oraz referaty następujące, stanowiące omówienie tych uchwał: *gen. dr Romana Góreckiego*: „Problem inwestycyjny w uchwałach Rady Naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego", *Tadeusza Katelbacha*: „O pozytywny program w kwestii żydowskiej" oraz *dr J. P. Dąbrowskiego*: „O akcji likwidowania analfabetyzmu, planowanej przez O.Z.N.".

Udział Żydów w kulturze. Część II. Kraków 1938 r., stron 75. Nakładem Zw. Zawod. nauczycieli szkół żyd. w Krakowie, ul. Brzozowa 5.

Jest to praca zbiorowa, w której w poszczególnych rozdziałach wykazuje się udział Żydów w doktrynach i ruchach społecznych, w życiu publicznym Europy, gospodarstwie światowym, w dziedzinie medycyny, w naukach przyrodniczych, w geografii, matematyce i chemii.

Uzupełnienie do nauki skarbowości. Przejrzane przez *prof. dr Romana Rybarskiego.* Warszawa 1938 r., stron 18 Nakładem Tow. „Bratnia Pomoc S. U. J. P." Warszawa, Krakowskie Przedmieście 30.

Broszura jest suplementem II do wydanej uprzednio pracy pt. „Skarbowość polska". W broszurze tej omawia się pokrótce rozporządzenie wykonawcze do ordynacji podatkowej, prawo karno-skarbowe, ustawę o ulgach inwestycyjnych, ustawy konwersyjne itp.

Zbiór przepisów finansowych Poznańskiego Samorządu Wojewódzkiego. Ukazały się w druku druga i trzecia część „Zbioru przepisów o administracji Poznańskiego Samorządu Wojewódzkiego", w tłumaczeniu i opracowaniu p. Antoniego Musielaka, naczelnika wydziału poznańskiego Starostwa Krajowego. Obie te części są poświęcone zagadnieniu finansowemu. Część druga zawiera przepisy dotacyjne i podatkowe; część trzecia przepisy budżetowe, rachunkowo-kasowe, rewizyjne, egzekucyjne, stypendyjne i inne finansowe oraz statut Krajowego Banku Pożyczkowego.

„Zbiór przepisów" zawiera zarówno normy, obowiązujące specjalnie Poznański Samorząd Wojewódzki, jak i przepisy generalne. W szczególności, w części drugiej znajduje się m. in. ustawa z dn. 30 kwietnia 1873 r. o dotacjach dla związków prowincjonalnych i powiatowych (wraz z przepisami wykonawczymi), § 15 ustawy z dn. 2 lipca 1900 r. o opiekuńczym wychowaniu nieletnich, ustawa z dn 23 kwietnia 1906 r. o daninach powiatowych prowincjonalnych, ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (wraz z rozporządzeniem wykonawczym Min. Spraw Wewnętrznych z dn. 23 listopada 1932 r.), statut Poznańskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego z dnia 28 września 1938 r. w przedmiocie ustalenia podstawy do wymiaru podatku wojewódzkiego, ustawa z dnia 5 sierpnia 1938 r. o poprawie finansów związków samorządu terytorialnego i o zmianie ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, a także (jako uzupełnienie części 1-szej „Zbioru") rozporządzenie Rady Ministrów z dn 28 marca 1938 r. w sprawie wykonania ustawy z 12.VI 1937 r. o zmianie granic.

Część trzecia „Zbioru" obejmuje m. in. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17.VI 1924 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne, rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych, rozporządzenie min. spraw wewnętrznych z 6.XII 1932 r. o kasowości i rachunkowości związków komunalnych, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lutego 1928 r. o sposobie lokowaniu funduszów przez osoby prawa publicznego i osoby niewłasnowolne oraz o sposobie lokowania kaucyj, składanych z tytułu obowiązku publicznego, instrukcję o sposobie wykonywania kontroli przez Sejmikową Komisję Rewizyjną, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24.X 1934 r. o Związku Rewizyjnym Samorządu Terytorialnego, ustawę z dn.

18 marca 1935 r. o pobieraniu odsetek od zaległości, ustawę z dn. 10.III 1932 r. o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe, rozporządzenie z dnia 27.X 1932 r. o dochodzeniu roszczeń pieniężnych i egzekucji należności pieniężnych, opartych na tytułach prywatno-prawnych, przypadających od związków komunalnych, regulamin z 29 marca 1939 r. o Funduszu Obrotowym Poznańskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego, regulamin z dnia 14 września 1938 r. o stypendiach krajowych, Statut Krajowego Banku Pożyczkowego i inne.

Jako uzupełnienie części drugiej wydrukowano tutaj rozporządzenie o podatku drogowym i uzupełnienie art. 12 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Wydawnictwo, zaopatrzone przypiskami i notami może oddać duże usługi tym wszystkim, którzy się interesują sprawami samorządu wojewódzkiego.

Zgromadzenie okręgowe i wybór delegatów według ordynacji wyborczej do Sejmu. Obóz Zjednoczenia Narodowego. Stron 15.

Broszura zawiera popularny wykład przepisów ordynacji w odniesieniu do instytucji wskazanej w tytule.

Zułów wczoraj i dzisiaj. Warszawa 1938 r., stron 183. Nakładem Zarządu Głównego Związku Rezerwistów.

Praca składa się z dwuch części. Część pierwsza podaje historję rodu Piłsudskich i rodów spokrewnionych, opisuje Zułów, życie we dworze itp. Część druga opowiada o dalszych dziejach Zułowa, o Komitecie odbudowy i wykupu Zułowa, o akcji zbiórkowej, o konkursie architektonicznym na odbudowę Zułowa, o realizacji zadań wspomnianego Komitetu oraz o uroczystości zakończenia odbudowy miejsca urodzenia Marszałka Józefa Piłsudskiego. Część I pracy napisał *Roman Horoszkiewicz*, część II — *Tadeusz Kubalski*. Praca została przyozdobiona licznymi ilustracjami.

CZASOPISMA

Drogi Polski. Warszawa, miesięcznik nr 4. *Stefan Poręba*: Problem uposażenia pracowników państwowych.

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi. Łódź, miesięcznik nr 3. *Henryk Czaplicki, inż.*: Sprawa wywozu i niszczenia śmieci w mieście Łodzi (c. d.).

Front Zachodni. Warszawa, miesięcznik nr 4. *St. Zyglicz*: Wolność jest produktem ciągłej, ofiarnej walki własnego tylko narodu. *Mgr. Zbigniew Kulczycki*: Geneza emigracji polskiej w Niemczech.

Gazeta Sądowa Warszawska. Warszawa, tygodnik nr 13. *Zdzisław Papierkowski*: Szantaż prasowy.

Głos adwokatów. Kraków, miesięcznik nr II. *Adw. Michał Neumann*: Odpowiedzialność Państwa za działalność jego organów (dok.).

Głos gminy wiejskiej i gromady. Warszawa, dwutygodnik nr 8. *Ryszard Andruszkiewicz*: Próby dalszego zbiurokratyzowania gminy wiejskiej.

Głos Prawników Śląskich. Katowice, kwartalnik nr 2. *Stefan Zawadzki*: Rola pracownika w administracji Państwa. *Dr Kazimierz Grzybowski*: Obywatelstwo jednostki w orzecznictwie Trybunałów międzynarodowych.

Głos Prawa. Lwów, miesięcznik nr 1—2. *Adw. dr Józef Stawski*: Zagadnienie odpowiedzialności cywilnej lekarza wobec pacjenta w zarysie historycznym. *Dr Maks Muszkat*: Walka z nierządem.

Kronika Warszawy. Warszawa, kwartalnik Nr 4. *M. Porowski*: Nowa organizacja samorządu Warszawy.

Nasza przyszłość. Warszawa, dwumiesięcznik Nr LXVIII. *Jan Bobrzyński*: Duch ofensywy jako niezbędna podstawa nowoczesnej psychiki polskiej. Prawo własności prywatnej i swobody indywidualnej jako specyficzna podstawa ustroju Polski. Konsolidacja dyscypliny oraz inicjatywy narodowej w przeciwieństwie do ideologii zawiści i dekompozycji. Polski Gdańsk a nowy najazd Białej Rosji.

Palestra. Warszawa, miesięcznik Nr 3. *Stanisław Czerwiński*: Walka z leniwymi elementami aspołecznymi a domy pracy.

Polityka narodowa. Warszawa, miesięcznik Nr 3. *Zygmunt Berezowski*: Pakt polsko-angielski.

Polonia—Italia. Warszawa, miesięcznik Tom XII Nr 3—4. *Jan Warecki*: Etapy sowieckiej polityki wewnętrznej.

Przegląd ekonomiczny. Lwów, kwartalnik Nr 118—121. *Edwin Hauswald*: Znaczenie gospodarcze Śląska za Olzą.

Pracownik samorządowy. Warszawa, dwutygodnik Nr 8. W sprawie „Projektu kodeksu służby w samorządzie“. Organizacja i działalność Poznańskiego Samorządu Wojewódzkiego.

Przegląd sądowy. Kraków, miesięcznik Nr 2. *Dr Alfred Jendl:* Sprostowania prasowe.

Samorząd. Warszawa, tygodnik Nr 14. *Ryszard Andruszkiewicz:* Próby dalszego zbiurokratyzowania gminy wiejskiej. Nr 15. *Józef Bar:* W sprawie usamodzielnienia powiatowych zarządów drogowych.

Samorząd Miejski. Warszawa, dwutygodnik Nr 7. Problem personalny w samorządzie terytorialnym. *Dr Władysław Dalbor:* Rewizja gospodarki samorządowej a Związek Rewizyjny Sam. Teryt. *M. Porowski:* Wymowa liczb. *St. Stęplewski:* Dochody zwyczajne miast w r. 1937/38 w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Nr 8. *M. Porowski:* Na marginesie projektu ustawy o publicznej służbie zdrowia. *Stanisław Dębowski:* Potrzeby miast w dziedzinie budownictwa szkolnego.

Wileński przegląd prawniczy. Wilno, miesięcznik Nr 4. *Grzegrz Wirszubski:* Rozwój przestępczości w Trzeciej Rzeszy.

Współczesna myśl prawnicza. Warszawa, miesięcznik Nr 3. *Dr Edward Muszalski:* O zasady przyszłej ordynacji wyborczej do Sejmu. Nr 4. *Dr Juliusz Sas Wisłocki:* Czesko-morawski protektorat i słowacka sfera wpływów Rzeszy Niemieckiej. *Janusz Popiel:* O polski język w polskim prawie.

L'architecture d'aujour d'hui. Boulogne — miesięcznik Nr 3. *Gaston Bardet:* Vingt ans d'urbanisme appliqué. *Gaston Bardet:* L'organisation de la région parisienne. *Georges Sebille:* L'architecte est-il un urbaniste?

Revue internationale des sciences administratives. Bruxelles, kwartalnik Nr 1. *Prof. Emmanuele Morselli:* Aspetti corporativi delle finanze degli enti amministrativi istituzionali. *Jos van der Meulen:* La question des bourgmestres — fonctionnaires en Belgique. *Alfredo Vacchini:* L'autarcie en Italie. *Prof. Zoltan Magyary:* L'Institut hongrois des sciences administratives. Enquete sur les activités des Institutions Nationales de recherche administrative.

Revue politique et parlementaire. Paris, miesięcznik Nr 532. *XXX:* Forces et faiblesses de l'Allemagne. Nr 533. *Pierre Etienne Flandin:* Risques de guerre et chances de paix. *Très Révérend Frédéric W. Beckman:* La crise tchécoslovaque et ses effets sur la politique isolationniste des Etats-Unis.

Archiv des öffentlichen Rechts. Tübingen. Band 30, Heft 2. *Referendar Dr Wilhelm Ahlert:* Die Aufgabe der Polizei im allgemeinen Landrecht für die Preussischen Staaten von 1794.

Deutsche Bauzeitung. Berlin, tygodnik Nr 13. Englischer Baumeister berichtet über Luftangriffe, Bauwerke und Luftschutz in Barcelona.

Gaschutz und Luftschutz. Berlin, miesięcznik Nr 3. Organisation des örtlichen zivilen Luftschetzes nach sowjetrussischen Grundsätzen.

Der Gemeindetag. Berlin, miesięcznik Nr 7. *Helmut Döscher:* Die neue Reichsgaragenordnung.

Jahrbuch für Kommunalwissenschaft Stuttgart—Berlin, Jahrg. 1937/I. *Hans Peter Ipsen:* Über Selbstverwaltung, Aufsicht, Führung. *Franz Schmitt:* Gemeinderecht und Gemeindepolitik im Saarland. 1937/II. *Dr Kurt Jeserich:* Internationale Entwicklungstendenzen in der Gemeindepolitik. *P. K. Winther:* Die Gemeindeverwaltung in Dänemark. 1938/II. *Dr Kurt Jeserich:* Die Zukunft der gemeindlichen Selbstverwaltung. *Dr Wilhelm Stuckart:* Grundprobleme der Verwaltungsreform. *Karl M. Hettlage:* Die Zukuft der Gemeindefinanzen Deutschland. *Carl Renninger:* Wirtschaft und Gemeinde.

Nation und Staat. Wien, miesięcznik Nr 6/7. *Sonderheft:* Völker im Südosteuropäischen Raum.

Reichsverwaltungsblatt. Berlin, tygodnik Nr 10. *Dr Bodo Dennewitz:* Frangen des Gemeindebeaamtenbesoldungsrechts. Nr 12. *Prof. dr Ernst Swoboda:* Die neue Rechtsgestallung in Sudetenland. Nr 13 *Pof. dr Scheuner:* Die Organisation der Verwaltung und ihr Aufgabenbereich auf den einzelnen Lebensgebieten. *Dr Heinz Reintges:* Der Begriff der Enteignung.

Die Städtereinigung. Feudingen, dwutygodnik Nr 8. *A. M. Noppen:* Müllkompostierung in Holland *Stadting. Wlado Muschanoff:* Die Entwicklung der Strassenreinigung in der bulgarischen Hauptstadt vom alleinigen Standpunkte der Reinlichkeit zum volkswirtschaftlichen Nutzen.

Drukarnia Gaz. Adm. i P P., Warszawa, Trębacka 11.